

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת לטעם (ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, מעטע, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובה"פ.

טובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

פסק ו כעין סדור שנחלק, יציין לימוד בקריאה עם פסק, ולימוד בקריאה ללא פסק, אחרי קיסר עשוי לציין כי המלה שלפני הפסק יש לקרואה פעם עם הפסוק הקודם, ופעם עם הפסוק שהיא בראשה או במלה שניה שבו.
קדמא מונח, כ-65 מופעים בתורה עם שתי הסיפות כמוצג **קדמא מרכא [פשטא] [מונח] ... זקא-קטן** בין שני קיסרים (אתנה סלוק, סלוק אתנה) – לכתחילה באופן אחד בפועל או בדיעבד באופן אחר, **קדמא מרכא זרקא מונח ... מונח סגול** – לכתחילה באופן אחד בפועל או בדיעבד באופן אחר.

1.1 בראשית נח וט, בראשית ו, טו – יז:

[טו] וַיְהִי אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מְאוֹת אֶמָּה אַרְבַּע הַתְּבִיָּה חֲמִשִּׁים אֶמָּה רְחֵבָהּ וּשְׁלֹשִׁים אֶמָּה קוֹמָתָהּ:
[טז] צִהְרוּ תַעֲשֶׂה לַתְּבִיָּה וְאֶל-אֶמָּה תִּכְלְמָהּ מִלְּמַלְכָּהּ וַיִּתַּח הַתְּבִיָּה בְּצִבְיָהּ תְּשִׂים תַּחְתָּיִם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים תַּעֲשֶׂה:

בפסוק ט"ז ר"ת צלות"א אמ"ת והתשובה – על גויים רק לחזור בתשובה ולהתפלל כמו בנינוה, אין הם צריכים לתת צדקה. טעם מלת (טו, ו) **צִהְרוּ** – מונח לגרמיה (= מונח פסק), קריאה עם פסק היא כעין מדה סדור שנחלק והיא מדה י"א מל"ב מידות של ר' אלעזר בן ר' יוסי הגלילי ודומה לאופן הלימוד של הרמב"ן ב-**בר' וישלח לו, יא**) ו**יהיו בני אליפז סימן ואמר צפו וגעתם וקנו: יב**) ו**תמנעו היתה פילגש לאליפז**, שכאשר תמנע מסיימת את הפסוק הקודם נלמד שזהו שם של בן אליפז וכאשר תמנע נקראת ברצף בפסוקה זהו שם פלגש אליפז. לכן מוצע לומר כי גם כאן קריאה ברצף של סוף פסוק (טו, ו) ותחלת פסוק שאחריו (טו) **... וּשְׁלֹשִׁים אֶמָּה קוֹמָתָהּ: [טז]** **צִהְרוּ** – פסק, זהו כעין מדה סדור שנחלק.

המשמעות המתקבלת מתואמת עם (א) הדרשה ב-**בבלי סנהדרין דף קחב**) אמר רבי יוחנן: אמר לו הקדוש ברוך הוא לנח: קבע בה אבנים טובות ומרגליות, כדי שיהיו מאירות לכס כזהרים; וגם עם (ב) הנאמר ב-**[פרקי דרבי אליעזר]** רבי מאיר אומר שאבן אחת של מרגליות היתה תלויה בתיבה והיתה מאירה לכל הבריות שבתוכה כנר שהיא מאיר בתוך הבית וכשמש הזה שהוא מאיר בצהרים. משמע משתי הדרשות שהיה אור בכל קומות התיבה כדי לאפשר טיפול בבריות ובסביבת מגוריהם. יתכן להוסיף כי צורת טעם הפסק עצמו מרמז על עמוד אור (מובא מ-תורה שלמה [קפב] המצטט את ילקוט שמעוני רמז ג) בקריאה ללא פסק מתקבל הפירוש שנה עשה חלון לתיבה.

[יז] וְאֵינִי הִנְנִי מְבִיא אֶת-הַמַּבּוּל מִיָּם עַל-הָאָרֶץ לְשַׁחַת כָּל-בָּשָׂר אֲשֶׁר-בּוֹ רֵיחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר-בָּאָרֶץ יִגָּעוּ:
[טו] וַיְהִי – זקא-גדול, שלוש משמעויות ל-**שְׁלֹשׁ מְאוֹת אֶמָּה**, (א) אורך: שלוש מאות אמה, (ב) חלק בתורת הסוד גי' א-לקי"ם במילוי: אל"ף למ"ה ה"י יו"ד מ"ם עולה שלש מאות לתקן יצר הרע שמתבטא בנחש וסמא"ל (יצר רע = יצ"ר = גי' שלוש מאות) הגורם לשכינתא בגלותא, (ג) פרוטה. ראה פירוט ב-(ו, יז)

[יז] וְאֵינִי הִנְנִי – רביע תלישא-קטנה, אפשר כי בא ללמד ארבעה תפקידי תלישא, (א) שיעור זמן ללמד ע"פ **מְבִיא** – קדמא ללא אזלא, משמע שהכתוב כאן אין זה מקומו בזמן אלא הוא שידך ל-**בר' נח ו, ג** שצויו זה נאמר לו שם ומשמעו מאה עשרים שנה של אזהרה לאנושות לחזור בתשובה ובתפילה כי אין עונשין בלי אזהרה קודם לכן. ע"פ **בתי מדרשות ח"ב לקוטי מדרשים כתבי יד (ו)** חמשים שנה עשה נח את התבה, וסוד גדול ניתן לו עד שידע איזה עץ שהוא צריך לעשות בארץ מאה ועשרים שנה והיה נוטעו מתחלת מאה ועשרים, איזה ארז מגביה חמשים אמה, ורוב הדעות כי החל בנין התבה 120 שנה קודם למבול. (ב) תלישא תפקיד מחיצה שהם גדול נשים ורכוש, היינו עברו מחיצות שלא להם, לכן במבול טיפות המים שינו מטבעם שאין טיפה נוגעת בטיפה אחרת, חזרו זו לתחום זו ונגרם המבול.

כלי יקר (בבא בתרא טז, א), שלכל טיפה יש דפוס בפני עצמה, וכמלא נימא יש בין כל טיפה וטיפה כדי שלא תכנס אחת בגבול חברתה. וזה הגדול ונכנס בתחום חברו דין הוא שיהפכו עליו גשמי ברכה למבול כי אז כל הטיפות מתערבין: כאן כיון שגדלו פרצו תחומים וגבולות לכן הביא הקב"ה עליהם עונש במבול הנגרם כאשר טיפת מים נכנסת אל תוך גבולה של טיפה אחרת. (ג) שיעור גזל בשוה פרוטה ומעלה, שיעור חמס בפחות משווה פרוטה, פרוטה"ה – גי' שלוש מאות, זה אחד המשמעויות של **[טו] וַיְהִי אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מְאוֹת**, והם חמסו בפחות משווה פרוטה.

(ד) רמז ממבנה התבה לשיעור שקל-קדש של בית שני. ע"פ **"מדות ושעורי תורה" לרב ח"פ בניש** אחרי חורבן בית ראשון, כאשר שכניתא בגלותא, עמים זרים שלטו בכנסת ישראל, התקין יחזקאל הנביא ואח"כ אנשי כנסת הגדולה ששקל הקודש יתוסף בשתות מלבר, היינו ממשקל כסף השווה למשקל 320 גרגרי שעורה בינונית למשקל כסף השווה למשקל 384 גרגרי שעורה בינונית. החלטה זאת הייתה כדי לאפשר לבני ישראל לשקול שקלים למצוות שונות לפי המטבעות של המטבעה הצורית שעברה זמן מה אחרי חורבן בית ראשון להטביע מטבעות כסף במשקל 384 גרגרי שעורה ושעמים שונים השתמשו בהן (כגון היוונים). אפשר שהחלטת יחזקאל והכנסת הגדולה פתחה השפעה רוחנית שהשפיע על המטבעה הצורית להעלות רעיון זה. מקור אפשרי למספר 384 הוא בקרא **שְׁלֹשׁ מְאוֹת אֶמָּה**:- דרגא מונח רביע, כעין ערך המרכב מקבוצת מספרים המתחברים זה אל זה (יותר מארבעה מספרים) שלוש מאות ועוד חמשים ועוד שלושים ועוד אחד (אל אמה תכלנה) ועוד תחתיים – אחד, שניים – אחד ושלישים – אחד, סה"כ 384 !!!

שקל-כסף קדש = סלע = 2 שקל-כסף חול = 4 דינר כסף (כל דינר רבע שקל ככתוב בשמואל) = משקל 320 גרגרי שעורה = 640 חצאי גרגרי שעורה (פסוק ארץ ארבע מאות שקל-כסף) = 640 פרוטה. משקל דינר כסף מקורי = 80 גרגרי שעורה = 160 פרוטה אחרי התיסוף של השקל-כסף בשתות מלבר אז סלע = 2 שקל-כסף חול = 4 דינר כסף = משקל 384 גרגרי שעורה = 768 חצאי גרגרי שעורה = 768 פרוטה.

משקל דינר כסף מיוסף = 96 גרגרי שעורה = 192 פרוטה, משקל שקל חול מיוסף = 192 גרגרי שעורה = 384 פרוטה (ה) רמז למחיצה בין החיים והמתים והוא קביעת שעת מיתה מהפסק תהליך/בקרת גזע המוח על הנשימה או שזה מ-**(ז, כב) כל אשר נשמת-רוח חיים באפיו**

שְׁלֹשׁ מְאוֹת אֶמָּה - דרגא מונח רביע, פרט מיוחד שכל הפרטים האחרים נמשכים אחריו, אלו שיעורי יחסים של אורך, רוחב וגובה המומלצות לבנית ספינה.

שְׁלֹשׁ מְאוֹת אֶמָּה - דרגא מונח רביע, תיקון הקלוקל מהיצר הרע המרמוז בתבנית טעמי(טו) **שְׁלֹשׁ מְאוֹת אֶמָּה** - דרגא מונח רביע, כתבנית (**בר' ג, ו**) **וְכִי תֵאָנֶה-הוּא לְעֵינַיִם** – הקרא הראשון המלמד על הקילקול ביצר הרע ועל תיקונו. הקילקול הוא **כי מלאה הארץ ח'מ'ס'**. במקורות הרשומים בהמשך דורשים כי מדות התבה הם תיקון היצר הרע המיוצג בס"מ הנחשב. ש"נ - שלוש מאות אמה וחמשים

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת ולדעת (ה' כי במצוות האמנותי - תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א; תחצית העשרות; אתנה, סלוק - סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבו; מוציא מפשט - מרכא = מארד, רבו; דרנא - מצרף; תבר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, ו; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה; קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור - דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתרש"פ.

אמה ממתיקים עיקר הרע של הנחש המתבטא באות ח"ת שבמלת נחש (ח' במלת חמס) ע"י שמקיפים אותה, שלושים אמה ואמה אחת הם אותיות א"ל הממתיקות אותיות ס"מ ממילת סמא"ל ע"י הצטרפותן אליהן, והן אותיות מ' ס' במלת חמס).

ארבע מקורות: נר ישראל האדמו"ר מרוז'ין, הרה"ק רבי משה מסוואראן, הגאון הצדיק ר' אריה ליב מלאנצוט שהיה אבד"ק קעשינוב בעמ"ח גבורת אריה עה"ת, הרב הקדוש המפורסם וכו' מקרלין.

[זין] ואני - רביע או לשחת כל בְּשֵׁר - מונח רביע, כלי יקר ומונח חז"ל (כתובות ל א) אף על פי שבטלו ארבע מיתות בית דין דין ארבע מיתות לא בטלו מי שנחייב חנק או טובע בנהר וכו', ומצא שדור המבול שנכשלו באשת איש שמיתתם בחנק דין הוא שיטבעו במים, ... טעם לדינם על דור המבול, לפי שחטאו בעבודה זרה וזנות וגול ... ואמר על הגול שבכפים כי ברא הקב"ה כל אצבע ואצבע לתשמישו כדאיא בגמרא (כתובות זב, ו) ורצה הקב"ה שלא יכנס שום אצבע בגבול חבירו, וזה הגול מחלל קדושת ידיו. אפשר כי מדבר בשלוש עבירות ובחילול קדושת ידים.

לפחות ארבעה עבירות, מיתות בית דין פסקו אבל לא ארבעה המיתות, ע"ז, ג"ע, גזל, חמס - גזל בפחות מפרוטה, העופות והחיות השחיות ונזקקו שלא למינן, האדמה השחיתה ונענשה, שלוש מאות הוא מספר משלים למספר רע"ו למספר תקע"ו. רע"ו היא קליפה המופיעה גם בגל' על ו' תזריע יג ... על צרעת! אפשר גם דיברו לשון הרע כי שלא כמו דור הפלגה שעע"ז ומרדו בה' שעבירתם הייתה חמורה לא פחות אבל היות וחיו בשלום זה עם זה ובאחדות, משמע שלא דיברו לשון הרע ולכן עונשם היה הרבה יותר קל.

רמזים לארבע מיתות בית דין בפסוק [זין] ואני הנני מביא את המבול מים על הארץ לשחת כל בְּשֵׁר אשר-בו רוח חיים מתחת השמים כל אשר-בארץ יגוע: בו רוח חיים - ר"ת חר"ב - סייף לעובדי עבודה זרה, מבול - מיתת חנק לגלוי עריות לנשואות, לשחת כל בְּשֵׁר - ר"ת כל"ב, אֲשֶׁר-בָּאָרֶץ יגוע - ס"ת ער"ץ, דבר קשה כגון סקילה באבן קשה - ברכת השם, כשפים, בועל ארוסה בהסכמה. ואני הנני - רביע תרסא מביא את המבול מים על הארץ - קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, כעין לכתחילה ובפועל, לשחת כל בְּשֵׁר - מונח רביע אשר-בו רוח חיים - פשטא מונח זקף-קטן מתחת השמים - טפחא אתנה

(א) תבנית כללית רביע ... זקף-קטן ... רביע ... זקף-קטן, רעיון עוצמתי מאד, עצמת שינוי הטבע במבול, ועצמת התיקון בעולם (ב) מביא את המבול מים על הארץ - קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, כעין לכתחילה ובפועל, כלי יקר (ישו) שלש מאות אמה ארץ התקפה ... וכל מספר ט"ו אלו מורה שאע"פ שנחתם דינם על הגזל מ"מ עיקר ההתחלה היה אלא בעבור הזנות וחילול השם של יה העולה ט"ו. ... (וכתב לפני כן) לפי ע"י הזנות חללו קדושת שם של י"ה המתווך בין איש לאשה ובהתחלק מהם יו"ד ה"א נשאר אש ואש כמ"ש (איוב לא,ב) כי אש היא עד-אבדון האכל. ... (וכתב אח"כ) שנאמר (יש' נב, ד) כי בנה' ה' צור עולמים ומזה למד שהעוה"ז נברא בה"א והעוה"ב נברא ביו"ד ... וכל זה מורה כי מספר ט"ו תמיד מתווך בין איש ואשה כי כל זה נמשך מקדושת שם יה על כן היו כל מדות הללו של התיבה תמיד קרובים אל המספר ט"ו כאמור.

• לפי כלי יקר לכתחילה המבול כעונש על הזנות וחילול השם של יה שבו נברא העולם הזה והעולם הבא ובפועל נחתם דין דור המבול על הגזל

[רש"י] ואני הנני מביא. הנני מוכן (ש) להסכים עם אותם (ת) שזרוני ואמרו לפני כבר (תה' תה, ה) מה-אנש' כי-תנאגנו. [שפת"ח] (ש) דק"ל דלשון ואני משמע הוא רוצה וגם אני וכלפי מעלה לא שייך זה ח"ו שאחר יסייעו, ומתוך דאני קאי על הסכמת המלאכים שהסכימו כבר, כן אני מסכים עמהם ... (ת) ר"ל שנמלך במלאכים אם אעשה את האדם והיו אוימים מה-אנש' כי-תנאגנו וגו' ועכשיו מסכים אני עמהם.

פי' [אור החיים] (בר' נח ויב) משפט אחרון בד"ה (בר' נח ויא) ותמלא הארץ חמס... וטעם שהזכיר בפרשה זו שם אלקים הראה כי גם מדת רחמים נתהפכה למדת הדין לצד מעשה הרשעים. אפשר כי ואני במידת הרחמים מסכים עם מידת הדין שלפניה דברו המלאכים ודברם הוא בעצם מחשבת ה' בבריאה שצפה שעלולים להיות עבריינים, ואעפ"כ לא נמנע מלברוא העולם.

[רמב"ן] רש"י למד מב"ר וא"כ תמה (שואל) והיאך מסכים עמהם (ט) רמב"ן תמה על פי' רש"י היאך ה' מסכים עם המלאכים (השוללים בריאת האדם) והוא משאיר להם (לבני אדם) שארית לפליטה גדולה כנח ובניו וכל חי ... אולי היא הסכמה לדעתם כשלא יחמול עליהם, ועל האמת ואני כמו ויסרתי אתכם אף אני וכן ואני בריתי אתך ... יאמר אף אני תהיה ידי בהם על שהשחיתו את הארץ ולכך אמר זאת אות הברית אשר אני נותן ימחך וידיו תרפינה והמשכיל יבין. (רמב"ן מביא דוגמאות כי המלה אני בשני המקורות מרמזת לקב"ה ומזה ללמוד למלת ואני בפסוקו שהכוונה לקב"ה המעניש במידות כי לא יחפזן במות המת)

דרך לפרש הקושרת בין ואני הנני - רביע תרסא ובין מביא את המבול מים על הארץ - קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, דור המבול קלקלו בתלישת מחיצות איסורים של ע"ז, עריות, גזל וחמס עד כדי שגרמו לבלבול - שנוי - קלקול כל בעלי החיים על הארץ וקלקול הארץ עצמה, ונדונו במדה כנגד מדה בשנוי עצום בטבע הארץ והבריאה שהותנה מראש עם הטבע לכשיהיה צורך בו שיגרום לבלבול עצום בטבע הארץ, בתלישת כוכבים ממקומם (ע"פ [בבלי ברכות נט,א] ועיש על בניה תנחם איוב לה) כדי לגרום לירידת הגשם העצום, תלישת מחיצות בין טיפות הגשם שגרם למבול עצום [בבלי בבא בתרא טז,א], ושנוי בתנועת הארץ על צירה, המזלות לא שמשו שנה [פדר"א]. בלבול שגרם בסוף לתיקון.

מוצע הסבר לתבנית לכתחילה ובפועל ע"פ המסקנה שלמדנו בתבנית דומה ב-(במ' שלה יז,מג) פי' העמלקי והקנעני שם לפניכם ונפלתם בְּתָרַב כִּי-על-כן שבָּתָם מאַתְּרֵי ה' וְלֹא-יִהְיֶה ה' עִמָּכֶם: ע"פ [תנחומא ורשא] פרשת שלח סימן ט [העמלקי והקנעני שם לפניכם ונפלתם בְּתָרַב - קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, בתפקיד לכתחילה ובפועל. לפני ה' לכתחילה הכל צפוי ובפועל הרשות נתונה. ה' צפה לכתחילה שיהיו ספקנים באמונת ה', מוציא לשון רע ודיבה ולכן הכין בבריאה את עמלק (שתכונתו הטלת ספק) כרצועת מרדות לישראל אשר בפועל פועלת באמצעות גלות, צרות, מחלות ופגיעות מעמים שונים להעניש בהם את עוברי העבירה. באופן דומה יוסבר (בר' נח ויז) ואני הנני מביא את המבול מים על הארץ לשחת כל בְּשֵׁר לפני ה' לכתחילה הכל צפוי ובפועל הרשות נתונה. ה' רצה לברוא עולם ולתת תורתו לבני אדם ויעשו בה טוב. ה' צפה לכתחילה שעלולים להיות בני אדם שישחיתו דרכם וה' שם בפי המלאכים לומר זאת לפני מידת הדין בלי להזכיר ה' ישירות (הבנה ברש"י ע"פ ב"ר כפי שמסבירו שפת"ח). ואעפ"כ לא נמנע מלברוא העולם, והתנה עם הטבע שכאשר יהיה צורך הטבע יגלה בפועל תכונות כפי שהתגלו במבול. ואכן בפועל כאשר בני אדם השחיתו דרכם הטבע יגלה תכונות לתיקון ההשחחה במבול ותכונות אלו ממשיכות להתקיים להעניש בהם עוברי עבירה אבל ה' מגביל את פועלתן לקיים בריתו לנח.

ב"ה טוב טעם ודעת (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לנולד, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שבחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול; 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושאים/אחרים בתרשובע"פ.

1.2 בראשית נח ו,ט (התשע"ב)

בראשית נח ו,ט: פרשה סגורה

אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים הנה בדרתיו

את-האלהים התהלך-נח:

אלה תולדת נח – יתיב מונח זקא-קטן

אלה – יתיב – אכן כך הדבר, נח ותולדותיו שונים מהנמנים לפניו

תולדת – מונח נח – זקא-קטן, כעין שתי תולדות, תקופה (א) שבה **את-האלהים התהלך-נח**

תקופה (ב) שהחלה כאשר **(בראשית נח ט,ג) נחאל נח איש האדמה ויטע כרם:** כפי' **רש"י** (כ) **נחאל נח** – עשה עצמו חולין, שהיה לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת (ראה ב"ר לו,ג).

נח – רביע, אולי מרמז לבן רביעי שהיה אמור להיות לו. כפי' רש"י לפסוקים **(בראשית נח ט,כב) וַיֵּרָא חָם אֲבִי כְנָעַן אֶת עֶרְוַת אָבִיו**

ויגד לשני-אחיו יחזיק: **(בראשית נח ט,כג) וַיֹּאמֶר אַרְוֵר אַרְוֵר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו:**

ופי' **רש"י** (כה) ארוור כנען – אתה גרמתה לי שלא להוליד בן רביעי לשמשני, ארוור בנך הרביעי להיות משמש את זרעם של אילו הגדולים, שהוטל עליהם טורח עבודתי מעתה (ראה ב"ר לו,ז). ומה ראה חם שסרסו? אמר להם לאחיו: אדם הראשון שני בניו היו לו, ובשביל ירושת העולם עמד זה והרג את זה; ואבינו זה יש לו שלשה בנים, ועודנו מבקש בן רביעי.

איש צדיק תמים הנה – מרכא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים הקשורים בנושא ואינם שוים בהלכה או בקשר שלהם לנושא שהוא

כאן האמונה בא-לקים. וזה מתאים לנאמר ב-**(בר' נח ז,י)** **מפני מי הפבול רש"י** – אף נח מקטני אמנה היה מאמין ואינו מאמין שיבא המבול ולכנס לתיבה עד שדחקהו המים.

טט – מצד אחד כפי' **רש"י** **אלה תולדת נח איש צדיק**, הואיל והזכירו ספר בשבחו שנא' **(משלי י)** זכר צדיק לברכה ד"א למדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים:

טט – מצד אחר **תולדת** חסר וכאילו אמר משהו חסר בהן ופוגם בנח, כגון בנו חם, שאשתו פגמה וחם פגם כדי לחפות עליה והיו תולדותיו פגומים.

בדרתיו, **(סנהדרין קט)** יש מרבותינו דורשים אותו לשבח כ"ש שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר ויש שדורשים אותו לגנאי לפי דורו היה צדיק ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום:

טט – אולי הדורשים בהשוואה לאברהם נסמכים על

א' טעם התביר הממעט מ **בדרתיו**

ב' **בדרתיו** – חסר שני "ו" מחזק החסרון

את-האלהים – מקף טפחא, טפחא בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו **התהלך-נח** – סלוק, מגביל

מלת את במקף אחריה ושם עצם אחריה וכן תבנית טעמים כמו בשר המשקים **(בראשית מקף מא,ט)** **ויבבל שר המשקים את-פרעה**

לאמר – אתנה, בתפקיד מגביל היינו אמירה מוגבלת לא ישירה

אפשר כי כמו שנדרש בשר המשקים שלא דיבר ישירות לפרעה אלא דרך אחרים, היינו ריחוק, כך גם כאן מלמד על קשר מרוחק בעבודת האלקים, כגון שלא הפיץ האמונה בכורא כמו אברהם אבינו, אלא הגביל זאת לעצמו.

האלהים – גי' הוי' אדנות – והוא המתקת הדין, אם תהיה ראוי תקבל ואם לא תהיה ראוי לא תקבל (ע"פ רש"י בברכת יצחק לעשו) וכך

אפשר להבין **(בראשית לך לז,יח) וַיֹּאמֶר אֲבִרְהָם אֶל-הָאֱלֹהִים לוֹ יִשְׁמְעָל וַיְהִי לְפָנָיו:** – אם ראוי יהיה לפניך, ויש גירסה בפי'

רש"י יחיה לפניך – יחיה ביראתך,

בראשית נח ו,יב:

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָרֶץ וַהֲנֶה נִשְׁחָתָה

כִּי-הִשְׁחִית כָּל-בָּשָׂר אֶת-דְּרָכָו עַל-הָאָרֶץ: ס

בפסוקים **בראשית ו,ג** – ח מופיעים ביטויי שבר בשלבים ביחס ה' לאדם בגלל מעשיו. והם מלווים בשם הוי' – מידת רחמים מלאה

בפסוקים **בראשית נח ו,ט** – יא מופיעים ביטויי שבר המלווים בשם **הא-לקים** – גי' הוי"ה אדנ"י, שמשמעו רחמים בדין.

מפסוק **(ו,יב)** ביטויי השבר מלווה בשם **א-לקים** – מידת גבורה ומשמעו כאן צד מידת הדין שבגבורה, או ללא כל שם כי ה' לא רוצה שהעונש יהיה נראה קשור אליו.

(יג) **וַיֵּרָא** הפסוק פותח בטעם דרגא כמצביע על ההתפתחות ההשחחה והשבר של יחס ה'מסוף פר' בראשית עד כאן

(יג) **וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָרֶץ** – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין ו/או כל אחד מצטרף לענין אחד,

זאת קבוצת שלבי השבר ביחס ה' לאדם במדרגות של שביעה, מרחמים לרחמים בדין ולדין עד שטפחה לגורת מחיה, כאשר אין לדין אלא מה שענינו רואות כי **וַהֲנֶה נִשְׁחָתָה** – מונח אתנה, רבוי והגבלה, הקב"ה ארך אפיים ריבה להם שלבים מוגבלים של השחחה לאפשר להם

חזרה בתשובה, והם השחיתו עד שלא נשאר מה להשחית עוד.

והשחחה זאת פעלה גם על **כִּי-הִשְׁחִית כָּל-בָּשָׂר אֶת-דְּרָכָו** – דרגא תביר טפחא, קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין והם בעלי החיים ש-**עַל-הָאָרֶץ** – סלוק, הגבלה ללמד שהשחחה לא היתה בבעלי החיים המימיים.

כאן מסתיימת פרשה סגורה שבה מופיעה המלה האלקים – גי' הוי' אדנות – המתקת הדין, אם ראוי תקבל

אין לדין אלא מה שענינו רואות. תוצאת הראיה מעבר לשם אלקים – גבורה בדין בבחינת העובדות

כאן מסתיימת פרשה סגורה, וב(יג) מופיע שם א-לקים, במובן של מידת הדין, ורחמים שהפכו לדין (אור החיים).

בראשית נח ו,יג: **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קַח לְךָ בָּשָׂר בָּא לְפָנָי כִּי-מִלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א - התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; **מונח** - רבוי; **מהפך פשטא** - מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** - מצרף; **תביר** - מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** - סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, 1; **זקף-קטן** - 2; **זקף-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק - היקף; השלישיה: (קדמא - סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** - דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

והנני משהייתם את-הארץ:

פתיחת פרשה סגורה ארוכה והיא גזר הדין וביצועו עד תם שנת חמה מלאה 365 יום **בראשית נח ה'יד** יבשה הארץ.

ויאמר אלקים לנח קץ כל בשר בא לפני וגו'

גזר הדין הכרוז בשם אלקים - מידת הדין

פ"י **[אור החיים] (בר נח ויב)** משפט אחרון בד"ה **(בר נח ויא)** **והתמלא הארץ חמס**... וטעם שהזכיר בפרשה זו שם אלקים הראה כי גם מדת רחמים נתהפכה למדת הדין לצד מעשה הרשעים.

טט - מפסוק **(בר נח ויג)**

- פועלת מידת הדין הקבועה מצד גבורה
- ופועלת מידת הדין מצד מדת רחמים שנתהפכה למדת הדין
- כגון מעיינות תהום במבול אולי ממדת הגבורה וגשמי המבול ממדת הרחמים, שנתהפכה למדת הדין. בסוף הגשמים פסקו אך חלק מהמעיינות ממשיך לנבוע מים חמים.

בראשית ו, ו - ז: [ו] וַיִּנְחַם ה' כִּי-עָשָׂה אֶת-הָאָדָם בְּאָרֶץ נִינְעֶזֶב אֶל-לְבוֹ: [ז] וַיֹּאמֶר ה' אֲמַחֵה אֶת-הָאָדָם אֲשֶׁר-בְּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד-בְּהֵמָה עַד-רֶמֶשׂ וְעַד-עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי נִחַמְתִּי כִּי עָשִׂיתִם:

בראשית נח ח, כא: [כא] וַיִּרַח ה' אֶת-רִיחַ הַנִּיחָח וַיֹּאמֶר ה' אֶל-לְבוֹ לֹא-אֶסְף לְקַלֵּל עוֹד אֶת-הָאֲדָמָה בְּעֵינֵי הָאָדָם כִּי יַצַּר לֵב הָאָדָם רָע מִנְעֻרָיו וְלֹא-אֶסְף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת-כָּל-חַי פֶּאֶשֶׁר עָשִׂיתִי:

בראשית נח ט, ח: ס [ח] וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-נֹחַ וְאֶל-בְּנָיו אִתּוֹ לֵאמֹר:

בראשית נח ט, יב: [יב] וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זֹאת אֹת-הַבְּרִית אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אֲתִכֶּם לְדֹרֹת עוֹלָם: [טז] וְהָיְתָה הַקִּשְׁתׁ בַּעֲנַן וְרָאִיתִיהָ לְזִכָּר בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה כָּכָל-בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ:

(בראשית ו, ג) - מונח זקף-קטן בתפקיד שתי מידות כפי **רש"י** ... דבר אחר וינחם, נהפכה מחשבתו של מקום ממדת רחמים למדת הדין, **(בראשית ו, ז)** - **וַיֹּאמֶר ה'** - מרמז שמדת הדין שבכסא הכבוד (המרומז בתבנית הטעמים של **וַיֹּאמֶר ה'**) - מונח רביע בתפקיד

ארבע צדי כסא) אמרה הגזרה, ומדת הרחמים (שם הוי"ה) הסכימה עמה ולזה תרמוז תבנית הטעמים של **(בראשית ו, ז)** **אֲשֶׁר-בְּרָאתִי מֵעַל** - פשטא פשטא, בתפקיד זה וזה גורם

(בראשית נח ח, כא) ... **וַיֹּאמֶר ה' אֶל-לְבוֹ** - קדמא ואולא רביע, כאן שם הוי"ה הוא מדת הרחמים האומרת למדת הדין לבטל גזרת מבול מוחה הכל (ע"פ אור החיים עשוי להיות מבול מוגבל).

אפשר כי מלת וטעם **לבו** - רביע מרמזים אל מדת הדין שעל כסא הכבוד. לשם כך ניעזר ב-(א) גי' כס"א (ההאות ה"ה) כעין כסא עם חמש גבורות עולה אלהים, ועוד ניעזר ב-(ב) גי' כס"א הכבוד"ד עולה ל"ב אלהים" ומלת א-לקים לפעמים משמעה מדת הדין (כס"א וחמש גבורות).

(בראשית נח ט, ח) **לֵאמֹר** - סלוק, לעיין

(בראשית נח ט, ב) **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים** - מונח רביע, פתיחה להבטחתן אות הברית - קשת בענן, וב-**(בראשית נח ט, ט)** פ"י **רש"י** ... **בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה** - אלא זה מדרשו כשתבא מדת הדין לקטרטג עליכם (לחייב אתכם) אני רואה את האות ונזכר. לכן אפשר לומר כי

(בראשית נח ט, ב) **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים** - מונח רביע, מלמד על מדת הדין שעל כסא הכבוד (או שלפעמים כסא הכבוד הוא כסא דין) שמגבילה עצמה ע"י הבטחת אות הברית - קשת בענן שלא יהיה שוב מבול מוחה כל.

בראשית נח ו, יט: [יט] וּמִכָּל-חַיֵּי מִכָּל-בָּשָׂר שֶׁנִּים מִכָּל תְּבִיאָה אֶל-הַתְּבֵהָ לְהַחֲיִת אִתָּךְ זָכָר וּנְקֵבָה יְהִי:

[כ] מִהָעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן-הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ מִכָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שֶׁנִּים מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיִת: **בבלי עבודה זרה ה, ב**

אנן דשכיחי מומיין דפסלי אפילו בדוקיין שבעיין - בעינן תלתין יומין, אינהו דמחוסר אבר אית להו - בתלתא יומי סגי, דא"ר אלעזר: מניין למחוסר אבר דאסור לבני נח? דכתיב: **(בראשית ו, יט)** **וּמִכָּל-חַיֵּי מִכָּל-בָּשָׂר שֶׁנִּים מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיִת** וכו', אמרה תורה: הבא בהמה שחיין ראשי אברים שלה. האי מיבעי ליה למעוטי טריפה דלא! טריפה מלחיות זרע נפקא.

תוספות ע"ז ה, ב

מנין למחוסר אבר וכו' - פירוש להקריב לגבוה בבמה שלהן דאילו בבית המקדש אפי' בדוקיין שבעיין נמי אסור דכתיב ומיד בן נכר לא תקריבו ומייתי ליה ומכל החי דהזהיר הקב"ה לנח להביא מחוסר אבר בתיבה מפני שעתידי להביא מהם קרבן וא"ת הא לקמן בסמוך (דף ו. 1) ... **מנין למחוסר אבר שאסור לבני נח** - יש לדקדק מלשון אסור שהוא איסור גמור ובן נח מוזהר בדבר ותימה מ"ט לא חשיב ליה בהדי ז' מצות שנצטוו ויתחייבו עליו מיתה כל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לבני נח נשנית בסיני לזה ולזה נאמרה [וע"ע תוס' וזכאים סח: ד"ה ושניסמית].

דמצרכינן מן העוף (הכוונה כנראה לנאמר **[כ] מִהָעוֹף**) ולא כל העוף למעוטי יבשה גפה נקטע רגלה

[יט] וּמִכָּל-חַיֵּי - תלישא-גדולה בתפקיד עקירה - המהווה העברה למחיצת איסור, תוס' לומד מהעוף מחוסר האיבר שאסור לקרבן לישראל (אף שאין בו דרישה לתמות וזכרות) ואם זה גם נאמר מסיני אז אסור גם לבני נח לקרבן לה'.

מִכָּל-בָּשָׂר - כעין יצא מענינו ולפי טעמי המשכו **שֶׁנִּים מִכָּל תְּבִיאָה אֶל-הַתְּבֵהָ** - דרגא תביר מרכא טפחא, יצא לידון בענין אחר ולכן יצא להקל ולהחמיר. וע"פ תוס' יצא להקל לבני נח בקרבן בבמות שלהם לה' וי"ל דאין לאסור אלו זקן וסריס לקרבן במה שמעטם מהבאת התיבה כיון דאיכא טעמא אחרינא דאיכא למימר דהא דמעטן הכתוב היינו לפי שאינם ראויין לקיום העולם יצא להחמיר לבני נח בקרבן בבמות שלהם לה' ולבני ישראל במשכן ובמקדש לאסור מחוסר איבר אבל מחוסר אבר אי לאו לאסרין לקרבן למה נמעטו מלהביאם לתיבה הרי הם ראויין לקיום העולם ולבהמה טמאה ע"כ נמי לא מצי קאי דכיון דשלמים נמי לא חזו להקריבה.

שֶׁנִּים מִכָּל תְּבִיאָה אֶל-הַתְּבֵהָ - דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שעל כל אחד חל **לְהַחֲיִת אִתָּךְ** - מונח אתנה, כנאמר בבבלי ע"ז שהחיות צריכות להיות שלימות כמו נח להחיות זרע אחרי המבול.

ב"ה טוב טעם ודעת ולדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 בראשית נח וט (התשע"ג)

בראשית נח וט: ומפל-תחי מכל-בשר שנים מכל-תביא אל-התבה להחיות אתה זכר ונקבה יחיו;
בראשית נח זכ: מהעוף למיניהו ומן-הבהמה למיניה מכל רמש האדמה למיניהו שנים מכל יבא אלה לחיות:
בראשית נח זג: גם מעוף השמים שבעה שבעה זכר ונקבה לחיות זרע על-פני כל-הארץ;
בראשית נח וט: אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו
ויקרא אג: אם-עלה קרבנו מן-הקָרָר זכר תמים יקריבנו
מלאכי אח: וקרי-תגישונו עגור לזבח אין רע וְכִי תגִּישוּ פֶסֶס וְחֻלָּה אֵין רַע הַקְרִיבְתוּ נָא לַפְתָּחַךְ הַיְרֻצָּדַךְ אֹו הַיִּשָּׂא פְנֶיךָ אָמַר ה' צְבָאוֹת:

רש"י ומפל-תחי. אפילו שדים, מזיקין שאין מהלכן ען בני אדם. ומפל-תחי מכל-בשר – תלשא גרשיים.
טט - כאילו כתוב "ומפל-תחי התלוש (תלשא) והמגורש (גרשיים) מכל-בשר", אילו שדים? האם הם הנקראים מזיקין, שנבראו בין השמשות של ערב שבת ואין להם בשר, ושמהלכן עם בני אדם אבל מגורשים מהם (היינו שאין מהלכן עם בני אדם)

בבלי עבודה זרה הא, אמר ר"ל: בואו ונחזיק טובה לאבותינו, שאלמלא הן לא חטאו - אנו לא באנו לעולם (רש"י שהיו כמלאכים ולא הולידו בנים), (תהלים פבג), **אני-אמרתני אל-הים אתם ויבני עלינו כלכם:** חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותו וגו'.
בראשית רבתי פרשת בראשית עמוד 30 אלא מלמד כיון שנפלו המלאכים ממקום קדושתם מן השמים שלט בהם יצר הרע כבני אדם וקומתם נעשה כבני אדם ולבשו גוש עפר, שנאמר לבש בשרי רמה וגוש עפר וגו' (איוב ז' ה'). א"ר צדוק מהם נולדו הענקים אשר הולכים בזרון לבם [ובגובהן] ומשלחים ידיהם בכל גזל וחמס ושפיכות דמים, שנאמר ושם ראינו את הנפילים וגו' (במדבר י"ג ל"ג) ואומר הנפילים היו בארץ (ו' ד'). תני שמחזאי הוליד ב' בנים ושמותם הייא ונשאו נשים והולידו סיחון ועוג.
כאן נסביר את תבנית הטעמים על דרך אגדה. ומפל-תחי מכל-בשר – מקף תלשא מקף גרשיים.

ומפל-תחי – מקף, ענין בעל מצבים אחדים, כאן בריות בעלי סוגי חיות שונים.
ומפל-תחי – תלשא, במשמע תלוש, היינו בריות בעלות חיות התלושות מבשר, אילו שדים, כנראה הם המזיקין, שנבראו בין השמשות של ערב שבת ואין להם בשר (מסכת אבות), ועוד בריות הם עוג שהוא בן אחיה בן המלאך שמחזאי, וסיחון אחיו או בן דוד של עוג (שאשת חם הייתה מעוברת עמו) ושניהם בעלי חיות מיוחדת.
וטעם מקף במלים **מפל-בשר** מלמד על ענין בעל מצבים אחדים, כאן בשר שנברא בכריאת העולם, בשר המלאכים שנפלו מהשמים ולבשו גוש עפר.
וטעם גרשיים במלים **מפל-בשר** מלמד (א) שאף שהמזיקין מהלכן בין בני אדם (שהם בעלי בשר) אבל הם מגורשים מבני אדם שלא רוצים בנוכחותם, היינו שאין מהלכן עם בני אדם. (ב) רמז לנפילים בני מלאכים שגורשו (נפלו מהשמים) ונהיו לבשר.

הסבר הילכת.

בבלי עבודה זרה הב, אנן דשכיחי מומין דפסלי אפילו בדוקין שבעין - בעינן תלתין יומין (אנו, עם ישראל שרבתה לנו התורה מיני מומים הפוסלים בהמה ואפילו מיני יבלות קטנות בקרום העין, צריכים לבחירת בהמה לחג 30 יום כנדרש מצויו משה בפסח ראשון לקראת פסח שני), אינהו דמחוסר אבר אית להו - בתלתא יומי סגי (העמים האחרים האסורים רק מלהביא קרבן חסר אבר לשם בכמה שלהם מספיק להם 3 ימים לבחירת בהמה), דא"ר אלעזר: מנין למחוסר אבר דאסור לבני נח? דכתיב: (בר' נח וט) **ומפל-תחי מכל-בשר שנים מכל** וגו', אמרה תורה: הבא בהמה שחיין ראשי אברים שלה. האי מיבעי ליה למעוטי טריפה דלא (היה לתורה למעט טריפה)! טריפה מ-(בר' נח זג) **לחיות זרע** נפקא.

תוספות ע"ז הב, מנין למחוסר אבר וכו' - פירוש להקריב לגבוה בכמה שלהן דאילו בבית המקדש אפי' בדוקין שבעין נמי אסור דכתיב ומיד בן נכר לא תקריבו ומייתי ליה ומכל החי דהזיהר הקב"ה לנח להביא מחוסר אבר בתיבה מפני שעתידי להביא מהם קרבן וא"ת הא לקמן בסמוך (דף ו.) אמר דהזיהירו נמי מלהביא אל התיבה זקן וסריס ולא נאסרו לבני נח ועוד קשיא דקרא גבי בהמה טמאה כתיב שהם שנים שנים דכתיב ומכל החי מכל בשר שנים מכל תביא וגו' והנהו לאו בני קרבן נינהו אף לבני נח כדמשמע פרק בתרא דזבחים (דף קטז.) וי"ל דאין לאסור אלו זקן וסריס לקרבן במה שמעטם מהבאת התיבה כיון דאיכא טעמא אחרינא דאיכא למימר דהא דמעטן הכתוב היינו לפי שאינם ראויין לקיום העולם אבל מחוסר אבר אי לאו לאסרן לקרבן למה נמעטו מלהביאם לתיבה הרי הם ראויין לקיום העולם ולבהמה טמאה ע"כ נמי לא מצי קאי דכיון דשלמים נמי לא חזו להקריבה.
מתיבתא – ביאורי התוספות – סיכום: מזה שהקב"ה צוה לנח שלא יביא אל התיבה זקן וסריס, אין ללמוד שפסולים לקרבן לבני נח, אלא שלא יחיו מהם זרע. וזה שהקב"ה צוה שלא יביא בעלי מומין, הוא משום שפסולים לקרבן (כי הם ראויים להוליד). מכך לומדים שמחוסר אבר פסול לקרבן, ואף על פי שנכתב אצל בהמה טמאה, יש ללמוד זאת לבהמה טהורה, כי טמאה בלאו הכי פסולה להקריבה.

תוספות ע"ז הב, מנין למחוסר אבר שאסור לבני נח - יש לדקדק מלשון אסור שהוא איסור גמור ובן נח מוזהר בדבר ותימה מ"ט לא חשיב ליה בהדי ז' מצות שנצטוו ויתחייבו עליו מיתה ואין לומר משום דאזהרתיה לא כתיבא בהדיא הא מכלל הן אתה שומע לאו כדרשינן מכל עץ הגן אכל תאכל ולא גזל ודבק באשתו ולא באשת חברו אלא י"ל דהאי קום עשה הוא דמאיש איש מרבינן שהעובדי כוכבים נודדים נדרים ונדבות כישראל ואם נדר מחוסר אבר אמרינן ליה קום והבא קרבן שלם וקום ועשה לא קחשיב והא דאמרינן פ"ק דקדושין (דף כד:) דמצרכינן מן העוף (טט) - (ויקרא איד) **ואם מן-העוף** ולא כל העוף למעוטי יבשה גפה נקטע רגלה ל"ל פשיטא דמי איכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור וי"ל דס"ד כיון ששאר מומין הפוסלין בבהמה הותרו בעוף כדאמרינן תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעוף, ובבהמה אין חילוק בין במומין בין במחוסר אבר (טט) ושניהם פסולים) בעוף נמי נימא כיון שהותרו המומין מחוסר אבר נמי נשתרי קמ"ל (טט) – שיעוף בעל מום מותר לקרבן אבל חסר אבר פסול) מן העוף ועוד י"ל דאי לא כתיב מן העוף לאסור מחוסר אבר לישראל הוה אמינא דבני נח משתרו והכתוב בא לאסור לישראל אע"ג דכתיב גבי בני נח כדאמר בפ' ארבע מיתות (סנהדרין דף נט.) כל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסני לישראל נאמרה ולא לבני נח נשנית בסני לזה ולזה נאמרה [וע"ע תוס' זבחים סח: ד"ה ושניסמית].

ב"ה טוב טעם ודעת (טו"ר) כי במוצות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשקפה**: **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דראג** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובה"פ.

מתיבתא – ביאורי התוספות – סיכום: הקשו, אם מחוסר אבר אסור לבני נח אז מדוע הוא לא נמנה בברייתא המונה מצוות דבני נח. ויישבו שכיון שזאת מצות "קום עשה", כלומר שכן נח נדר להביא קרבן, והביא בעל מום, אומרים לו שביא קרבן כשר, ולכן לא נמנה בברייתא שמונה רק מצוות לא תעשה של בני נח.

עוד הקשו התוס' שאם מחוסר אבר אסור לבני נח, מדוע מצריך הכתוב למעט עוף מחוסר אבר לישראל, והרי כל האסור לבני נח, אסור לישראל. וענו שתי תשובות: (א) כיון שאין חובת תמות וזכרות בעופות לישראל, הוה אמינא דכמו בבהמות אין חילוק בין מומים למחוסר אבר ופסולים לקרבן, כן בעופות שכשר במ בעל מום אז לא יהיה חילוק וגם חסר אבר יהיה כשר. לכן בא למעט חסר אבר בעופות.

(טט – אפשר כי קשור (ג, א) **גם מעוף השמים**). (ב) ועוד שאם לא היה נכתב מיעוט בעוף, הוה אמינא שהלימוד שמחוסר אבר פסול להקרבה, מלמד על עוף של ישראל, כיון שלא נשנה בסניי, נאמר כאן גם לישראל אף שנכתב לבני נח. קמ"ל (**ויקרא א, ד**) **ואם מן העוף עלה קרבנו** למעט מחוסר אבר לישראל גם בעוף, ולכן דרשינן מיעוט **ומכל הבהמה** לבני נח.

דמצרכינן מן העוף (**ויקרא א, ד**) **ואם מן העוף**. (**בר נח ז, ב**) **מהעוף** (**בר נח ז, ב**) **גם מעוף** אפשר שיש כאן כעין היקש בין מלות "העוף" ללמוד בין המסופר בנח ובין הצווי בויקרא. (**ויקרא א, ד**) **ואם מן העוף** – מקף מלמד על ענין בעל מצבים או חלקים אחדים, אפשר שהוא הרמז לכך שבעופות לא צריך תמות וזכרות (היינו בנוסף לעוף תמים), **העוף** – תבר או מלת **מן** ממעט עופות חסרי אבר או אבר יבש, בלשון התוס' ולא כל העוף למעוטי יבשה גפה נקטע וגלה.

תוס' אלא למאן דאמר טריפה יולדת מאי איכא למימר: יבואר היאך מעטינן למ"ד טריפה יולדת מקרא מכל החי. **מתיבתא – ביאורי התוספות** – סיכום: למ"ד טריפה אינה יולדת ממעטינן מחוסר אבר מ-**ויט** **ומכל הבהמה** וממעטינן טריפה מ-**לחיות זרע**, אבל למ"ד טריפה יולדת אי אפשר למעטה מ-**לחיות זרע**, וצריך למעטה מהכתוב מ-**ויט** **ומכל הבהמה** כי לא תחיה י"ב חדשי המבול, ואז אי אפשר למעט מחוסר אבר מהקרא **ויט** **ומכל הבהמה**. ומפרשים כי מכל החי משמעו שכל בעל חי שיקח יהיה בריא וזרין ולא חולה וטריפה כי אלו מתמעטים והולכים עם הזמן. ואם כן מהיכן מתמעט מחוסר אבר?

תוס' (**בר נח ז, ב**) **אתה** בדומין לך. **מתיבתא – ביאורי התוספות** – סיכום: למ"ד טריפה יולדת. לפירוש (א) של התוס' מ-**ויט** **אתה** ממעטינן טריפה שאינו ראוי לקיום העולם אבל לא ממעטינן מחוסר אבר ובעל מום שראויים לקיום העולם. והקשו התוס' כי למ"ד טריפה יולדת הם ראויים לקיו העולם. ולכן פירש הר"י כי ממעט מחוסר אבר **ומכל הבהמה**, ומ- **אתה** ממעט טריפה.

תוס' (**בר נח ז, ב**) **תמים** כתיב ביה: **מתיבתא – ביאורי התוספות** – סיכום: יש לחלק בין אדם לבהמה, דבהמה העומדת לקרבן יותר מסתבר למעט בעל מום מדכתיב (**וי א, ג**) **תמים** יותר משיש למעט מיניה טריפה. חזא כיון דבעל מום ניכר טפי. ועוד, משום דבקרא גופיה משמע ד-**תמים** אתא למעט בעל מום כנאמר ב-**(מלאכי א, ח)** **וכי-תנישון עגרי לזבח אין רע**. מה שאין כן תמים דכתיב לגבי נח, דלא מיירי בקרבן, דמיניה יותר מסתבר למעט טריפה מאשר בעל מום. ולמד"א טריפה אינה יולדת למאי איצטריך **אתה**? לנח נאמר שביא מכל החי לתיבה אתך, ודרשינן 'אתך', שיהו בעלי החיים טפלין לך, כדרשינן נמי (בב"מ סב, ב) מקרא (**וי בהר כהלו**) **ותי אתה עמך**: שיהיו חיך קודמין לחיי חבירך. והכי נמי דריש בבראשית רבה מדכתיב והיה לך ולהם לאכלה, דהם היינו בעלי החיים שבתביה טפלים לך, לנח, ואי אתה טפל להם.

הפסוק (**ויט**) מוסבר בשכבות אחדות. מפסוק שענינו בעיקר בעלי לא טהורים מעביר לענינים הקשורים בקרבן מטהורים לבני נח ולישראל.

(א) בסיפור נח מדובר בהבאת **ומכל הבהמה** אל התיבה **שנים מכל תביא אל-התיבה** וצריך להתקיים גם המטרה שלשמה הובאו **להחיות אתה**, היינו **לחיות זרע** שלא יהיו טריפה למאן דאמר שטריפה לא חיה שנים עשר חודש וגם טריפה לא יולדת. ולמאן דאמר טריפה יולדת החשש שלא יתקיים גם **ומכל הבהמה** שלא יהיו בריאות אלא הולכות ומתנוונות. (מ-**ספרא** (תורת כהנים) **מצורע פרשה (ב)**) על (**וי מצ' ז, ד**) **שתי-צפרים חיות טהרות** – יש ללמוד כי טריפות חיות).

טעם מקף במלים **ומכל הבהמה** ירמז לענין בעל מצבים אחדים כאן (א) בעל חיים בריא (ב) טריפה שיוולדת אבל הולכת מתנוונת (ג) טריפה לא חיה שנים עשר חודש וגם לא יולדת **שנים מכל תביא אל-התיבה** – דראג תבר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים, ושעל כל אחד חל אותו ענין או הלכה, כאן הענין שחל על כל זוג ממין חי כלשהו שיהיו בריאים **להחיות אתה** – **לחיות זרע**, ולכן לא יביא זקן וסריס לתיבה כי לא יחיו מהם זרע.

(ב) בבלי ע"ז ה"ב דורש בפסוק אלו בעלי חיים יכולים בני נח להקריב לשם בבמותיהם. "הבא בהמה שחיין ראשי אברים שלה." מזה הלימוד שמחוסר אבר אסור לבני נח גם לאכילה. ב-(א) כבר נלמד על אי הבאת טריפה לתיבה ומזה מובן שלא יוקרב ממנה לשם, ובנוסף **מכל** – תבר **תביא אל-התיבה** – מרכא טפחא, יתור לרבות בבאים אל התיבה, כאן הבאה אל התיבה של כל מיני חי מבשר ושלא מבשר, אבל הלא טהורים שביניהם וגם אלו שאינם מבשר אין מביאים מהם קרבנות לשם בבמת בני נח. אבל הקל על בני נח שיוכלו להקריב גם זקן וסריס בבמה שלהם לשם כי אינם חסרים אבר. ומ-**להחיות אתה** שאינם טריפה ילמד אל ההבאה שלא תכלול חי טריפה, ואז גם מן הטהורים שהם טריפה לא יביא לקרבן לה' בבמותם (ולא כל שכן במזבח ישראל לה') ואפשר שאם אין ניכר מומה כן יוכלו להביא, אף שאינו קרבן מכובד.

(ג) בבלי ע"ז ה"ב דורש בפסוק (א) לקרבנות לבני ישראל **ויט** **ומכל הבהמה** – מונח תלשא, בתפקיד לבחירת בהמה לחג 30 יום כנדרש מצווי משה בפסח ראשון לקראת פסח שני לקרבן בבית המקדש, ומזה לימוד הלכות יום טוב ומועדים כלשהם 30 יום קודם ליום טוב. (ב) לא למכור לנכרים בהמה שלושה ימים קודם לימי אידיהם כדי שלא יודו בה לע"ז.

הסבר הילכתי ומכל הבהמה – מקף תלשא, מקף כבורר לקרבן בעל חי תם ולא תלוש איבר ולומד זאת מלא תביא תלוש אבר לתבה, מזה לימוד לאיסור קרבן של מחוסר אבר לבני נח ולא כל-שכן לישראל.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**; **אתנה**, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק I** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרישי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; **מדות דר'** ישמעאל ול"ב **מדות דר'** אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

התוס' לומד מהענין מחוסר האיבר שאסור לקרבן לישראל (אף שאין בו דרישה לתמות וזכרות) ואם זה גם נאמר מסיני אז אסור גם לבני נח לקרבן לה'.

מְכַל-בְּשֵׁר ... מְכַל – גרשיים ... תביר כעין יצא להקל ולהחמיר,

מְכַל-בְּשֵׁר – כעין יצא מענינו ולפי טעמי המשכו **שְׁנַיִם מְכַל תְּבִיא אֶל-הַתְּבָה** – דרגא תביר מרכא טפחא, אפשר כי יצא להקל ולהחמיר. וע"פ תוס' **יצא להקל לבני נח בקרבן בבמות שלהם לה'** וי"ל **דאין לאסור אלו זקן וסריס לקרבן במה שמעטם מהבאת התיבה כיון דאיכא טעמא אחרינא דאיכא למימר דהא דמעטן הכתוב היינו לפי שאינם ראוין לקיום העולם להקל לבני נח שרק מחוסר אבר אסור להקרבנה לה' בבמה שלהם. ושאר מומים מותרים ואפשר אפילו טריפה שלא ניכר מומה, וכן זקן וסריס.**

יצא להחמיר לבני נח בקרבן בבמות שלהם לה' ולבני ישראל במשכן ובמקדש לאסור מחוסר איבר, כפי **תוספות ע"ז ה,ב** אבל מחוסר אבר אי לאו לאסרן לקרבן למה נמעטו מלהביאם לתיבה הרי הם ראוין לקיום העולם ולבהמה טמאה ע"כ נמי לא מצי קאי דכיון דשלמים נמי לא חזו להקרבנה. **להחמיר לישראל אסור אפילו דוקין שבעין (וכל שכן זקן וסריס).**

שְׁנַיִם מְכַל תְּבִיא אֶל-הַתְּבָה – דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שעל כל אחד חל **לְהַחֲזִית אֶתְךָ** – מונח אתנה, כנאמר בבבלי ע"ז שהחיות צריכות להיות שלימות כמו נח להחיות זרע אחרי המבול. **לְהַחֲזִית** – מונח מרבה שגם החיות יהיו בעלות יכולת לפרות ולרבות כמו נח המרומוז במלת **אֶתְךָ** – אתנה מגביל, שיהיו תמימות (שלמות) בכל איבריהם כמו נח.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - תמצית ההשקפות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו- סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, ו- זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקף השלישי; קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכחה: פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.4 בראשית נח ז, ט (התשע"ד)

בראשית נח זא - ב: [א] וַיֹּאמֶר ה' לְנֹחַ בֹּא-אִתָּה וְכָל-בֵּיתְךָ אֶל-הַתֶּבֶת, כִּי-אֶתְךָ רְאִיתִי צְדִיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה:

[ב] מִכֹּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח-לָךְ שְׁבָעָה שְׁבָעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ, וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הוּא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ:

כִּי-אֶתְךָ רְאִיתִי צְדִיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה: - סלוק מִכֹּל פסק. תבנית טעמים העשויה ללמד על מידת דרשה סדור שנחלק וכאילו גם נכתב כִּי-אֶתְךָ רְאִיתִי צְדִיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה מִכֹּל האדם.

(זא, ו) וַיֹּאמֶר ה' לְנֹחַ - אמירה משם הוי"ה שבתורה הוא מדת רחמים, אם כן מדוע תבנית טעמים מהפך פשטא זקא-קטן, שתי דרשות שבלפחות אחת מהן מוציא מפשט הכתוב? **(א) ע"פ ב"ר נח פר' לבב,** בטבע שבעולם אין אדם אוהב את בן אומנתו, אבל אפשר שמהפך פשטא מרמז להוציא מדרך הטבע וכשם שהקב"ה אוהב את בן אומנתו, כך החכם אוהב בן אומנתו; **(ב) ע"פ רבינו בחיי** פרשה זאת רומזת על הקרבן ומורה שכונת הקרבן היא רק לשם המיוחד יתברך המייצג בתורה מדת רחמים. באה אמירה משם הוי"ה שהיא מדת רחמים ותבנית הטעמים מהפך פשטא מוציא מהפשט שאומות העולם מקריבים קרבנות "לפייס" כביכול את אליהם ואילו נח ואח"כ בני ישראל נצטוו להקריב קרבן לשם המיוחד ובכך לא נותן פתחון פה לבעל דין לחלוק.

(זב, ו) וּמִן-הַבְּהֵמָה - פזר - תנהו להכא ולענין אחר, והוא וכמאמר רבי יהושע בן לוי שענין זה הוא כלל לשון נקיה בכל התורה כולה, ע"פ **פסחים ג,א**, דאמר ר' יהושע בן לוי לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנאמר מן הבהמה הטהורה ... **ומן-הבהמה אשר לא טהרה**

אשר - תלישא-גדולה (תלשא), עשויה להידרש אלפניה ולאחריה בתפקידי תלשא. **(א) אלפניה** בתפקיד עקירה כי זאת הפעם הראשונה בתורה שעקם הכתוב והוסיף אותיות ללמד לשון נקיה. **(ב) לאחריה** שיעור בהמות להקרבה ולחיות זרע כפי **זקוני בראשית ז,ב מִכֹּל הַבְּהֵמָה** ... ומתוך שריבה הכתוב בטוהרות זכרים ונקבות הבין נח שהקב"ה חפץ שיקריב לו מהן קרבן שכן משפט עולה באה זכר כדכתיב אם עולה קרבנו זכר תמים יקריבנו. ומה שלקח מכל מין טהור שבעה זכרים, כדי להקריב מהם **חמש** עולות לו ולאשתו ולשלת בניו, ונשתיירו **שנים** זכרים לחיות זרע:

(זג, ו) לֹא - מונח, מרמז לדרוש את הכתוב הבא פעמים אחדות **טהרה הוא שנים** - מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים השייכת לנושא ואשר אינם שווים בהלכותיהם או במשהו אחר לגבי הנושא. אחת מהן כפי **רד"ק** וכאשר הזוגות שוות באיכות אחת, יאמר "איך אל אחיו" **(במ' יד, ד)**; "אשה אל אחותה" **(שמ' כו, ג)**; וכאשר אינם שוות באיכות אחת, וראויים להזדווג זה עם זה כמו זכר ונקבה, יאמר איש ואשתו.

(זד, ו) וּמִן-הַבְּהֵמָה - פזר **אשר -** תלישא-גדולה (תלשא) **לֹא טהרה הוא שנים** - מונח מרכא תביר טפחא

פזר תלשא - תלשא בתפקיד שיעור למאן דאמר שהיו חמישה פרים להקרבה, מחיצה להבדיל בין זכר לנקבה, ראש, מקור ללמד מכאן לדבר בלשון נקיה, תפקיד עקירה של הכלל לעולם יתפוס אדם לשון קצרה כאשר יש לומר דבר מגונה עדיף לאמר בדרך ארוכה ונקיה מבדרך קצרה ומגונה, הפזר מפזר זאת לכל התורה כולה, ובכלל: **לעולם יספר אדם בלשון כבוד.**

בראשית נח ז, י - ג:

[א] וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וַיְמִי הַמַּבּוּל הָיָה עַל-הָאָרֶץ: [א] בַּשָּׁנָה שֶׁ-מָאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי-נֹחַ בְּחַדְשׁ הַשְּׁנִי בְּשָׁבְעָה-עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָל-מַעְיְנֵת תְּהוֹם רַבָּה וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ: [ב] וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל-הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה: [ג] בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם-וַתֶּם נִפְתַּח בְּנֵי-נֹחַ וְאִשְׁתּוֹ נָס וְשָׁלַשַׁת נָשִׁי-בָגְיוּ אִתּוֹ אֶל-הַמַּבְּהָה: [יא] בַּשָּׁנָה - קדמא ללא אזלא ... **[יג] בַּעֲצֵם -** קדמא ללא אזלא, בשני המופעים רוצה לומר כי כתוב שלא על סדר הזמן כי בעלי החיים התכנסו קודם ובתחילה הגשם היה נראה כגשמי ברכה ורק אח"כ כיון שהאנשים לא חזרו בתשובה הפכו למי מבול.

בראשית נח ז, יז: וַיְהִי הַמַּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל-הָאָרֶץ וַיִּרְבּוּ הַמַּיִם וַיִּשְׂאֵל אֶת-הַתֶּבֶת וַתָּרֶם מֵעַל הָאָרֶץ:

וַיְהִי הַמַּבּוּל - דרגא תביר, היה נמשך במהותו ממקום עליון ככתוב **(איוב לח, ז)** **הַתִּצִּיא מַזְרֹת בַּעֲתוֹ וַעֲשֵׂה עַל-בְּנֵיהֶם תִּנְחָם:**

מדרש: הקב"ה הזיז שני כוכבים בכימה וגרמו למבול ועיש עדיין מבקשת להשיבם לה.

וַיְהִי הַמַּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם - דרגא תביר טפחא, קבוצת פרטים ביחד, רצף רבוי המים ללא הפוגה.

הַמַּבּוּל - תביר, מחלק על-הָאָרֶץ - אתנה, למתיחס ל-אַרְבָּעִים יוֹם - מרכא טפחא, וללא מתיחס. אם לא מתיחס, משמע שהיה מקום או מקומות שם לא היה מבול או גשם וזהו בארץ-ישראל. ולכך יש תמיכה בקרא **(חזקאל כב, כד) -** בְּ-אֲדָם אֶמֶר-לָהּ אֶת אֶרֶץ לֹא מְטַהֵרָה הִיא לֹא גִשְׁמָה בְּיוֹם זַעַם:

בראשית נח ז, יח: וַיִּנְגְּבוּ הַמַּיִם וַיִּרְבּוּ מְאֹד עַל-הָאָרֶץ וַתִּלָּךְ הַתֶּבֶת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם:

וַיִּנְגְּבוּ הַמַּיִם וַיִּרְבּוּ מְאֹד - מרכא תביר מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ואינם שווים בהלכותיהם או במשהו אחר לגבי הנושא. תקופת גשמים תקופת מי תהום. הגשם פגע באופן אחד, מי תהום פגעו באופן אחר,

הַמַּיִם - תביר בין מרכא ובין מרכא טפחא, כאילו מחלקים בין **וַיִּנְגְּבוּ** ובין **וַיִּרְבּוּ מְאֹד** ואלו שתי תקופות שונות ביחס **עַל-הָאָרֶץ,**

(א) [יא] בַּשָּׁנָה שֶׁ-מָאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי-נֹחַ בְּחַדְשׁ הַשְּׁנִי בְּשָׁבְעָה-עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָל-מַעְיְנֵת תְּהוֹם רַבָּה וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ: [ב] וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל-הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה: תקופת גשם ומי מעינות תהום

(ב) [כד] וַיִּנְגְּבוּ הַמַּיִם עַל-הָאָרֶץ חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם יוֹם: תקופת מי מעינות תהום ללא גשם, גברו והתרבו כאילו מעצמם

בראשית נח ז, כב: כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת-רוּחַ חַיִּים בְּאֲפִי מִכֹּל אֲשֶׁר בָּחַרְבָה מֵתוֹ:

כָּל - פזר **אשר -** תרסא נשמת-רוּחַ חַיִּים - קדמא ואזלא **באפיו** - רביע **תורה שלמה [צא]** ת"ד עד היכן הוא בודק (המפקח את את הגל) **עד חוטמו, ויש אומרים עד לבו וכו' דתניא מהיכן הולד נוצר מראשו וכו',** אבא שאול אומר מטיבורו ... דכל מידי ממציעתיה מיתצר, אבל לענין **פקוח נפש** אפילו אבא שאול מודי, מדעיקר חיותא באפיה הוא דכתיב **כָּל -** פזר **אשר -** תרסא נשמת-רוּחַ חַיִּים - קדמא ואזלא **באפיו -**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשקפה**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דוצא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דוצא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול**: 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4 ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

רביע (בבלי יומא פה,א)

- טט - **אָשֶׁר** – תרסא מלמד שיעור בדיקה לענין פקוח נפש בשבת כי עיקר חיות באפיה של אדם. ע"פ **בבלי סוטה מת,ב** אם בדק הלב קודם בודק חוטמו האם נושם אבל בדק חוטמו קודם ולא נושם אינו צריך לבדוק לבו דזימנין דאין חיות ניכר בלבו וניכר בחוטמו אבל להיפך לא עלי פירש"י
 - טט - **כָּל** - פזר **אָשֶׁר** - תרסא מלמד על שיעור למקום אחר **תורה שלמה [צב] בכורות מ,ב**, אמר שמואל אין הראש פוטר בנפלים, מ"ט **כָּל אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים בְּאָפְיוֹ**, כל היכא דנשמת רוח חיים באפיו, הוא דחשיב רישיה, אידך לא חשיב רישיה. ע"פ פירושו [צב] בן ח' (חדשים) שהוציא ראשו חי והחזירו וקדמו אחיו ויצא הוא בכור לכהן שאין ראש הנפל פוטרו עד שיצא ראשו ורובו. **רוּחַ חַיִּים בְּאָפְיוֹ** מי שהוא בן חיים הלך אחר אפיו דהיינו ראשו אבל אי לאו בר קיימא לא חשיב אפיה (רש"י)
- ש"ע או"ח הל' שבת סימן שכט סעיף ד** ... מפקחין ובודקים עד חוטמו; אם לא הרגישו בחוטמו חיות, (י) אז ודאי מת ... (י) **משנה ברורה** (י) אז ודאי מת – דכתיב **(בר' נח ז,כב)** **כָּל אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים בְּאָפְיוֹ** משמע דהרוח חיים תלוי באפיו: **כב כָּל אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים** – פזר תלישא-קטנה קדמא אזלא ... כעין בנין אב המפזר הפזר לדברים אחרים הדומים לענינו.

פזר – ע"פ ספר **טוב טעם** – הרב **יום טוב ליפמאן העלר (תוספות יום טוב)** בפירושו על **רבינו בחיי בר' נח ז, (כב) כָּל אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים בְּאָפְיוֹ מְכַל אָשֶׁר בְּחֶרְבָה מְתוּ**: מביא מספר **פרדס רימונים שער הטעמים (שער כ"ט, פ"ב)** ... מפזר ונוסף עוד וצורתו כחץ < ... הנותן לה (לנשמה) השפע ... שמפזרת לפרנסת העולם. אפשר לומר כי החץ מוליך השפע – הלימוד (דרך ותוכן) - מדברי תורה במקום אחד לפרנס עמם דברי תורה במקום אחר בתורה. אפשר העברה לענין קביעת מותו של אדם לצורך השתלת איברים מאדם מת; ועדה בראשות הרב שאול ישראלי זצ"ל מטעם הרבנות הראשית לישראל למדה מפסוק זה, שכאשר בקרת הנשימה בגזע המה נפגעת באופן בלתי הפיך האדם מת. דעה זאת גובשה עם פוסק הדור הרב משה פיינשטיין זצ"ל. דעת הרב אלישיב זצ"ל שע"פ נשימה זה רצח ויש לקבוע ע"פ פעילות הלב (שמעתי מחבר הכנסת הרב ליצמן יעקב הי"ו (התשע"ה)). להוסיף כאן דעת הגר"א.

תלישא-קטנה בתפקיד אומדנה של קביעת זמן מיתה. פזר – העברת תכונה זאת לנושא קביעת בכורה, ולנושא השתלת איברים מאדם מת. אפשר שגם מסייע לאומדנה למיתות משונות שבפרשת מסעי במיתות משונות הנלמדות מהכהן באבן יד או בכלי עץ.

ראה (בפרק פזר תלישא) **117. במדבר מסעי לה,יז**: **וְאִם בְּאָפְיוֹ נָדַ אָשֶׁר-נְשַׁמַּת בָּהּ הִקְהוּ נְשַׁמַּת רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוֹמַת הָרֹצֵחַ**:
ראה (בפרק פזר תלישא) **118. במדבר מסעי לה,יח**: **אוּ בְכָל עֵץ-נָדַ אָשֶׁר-נְשַׁמַּת בּוֹ הִקְהוּ נְשַׁמַּת רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוֹמַת הָרֹצֵחַ**:

רבינו בחיי בראשית ז (כב) כָּל אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים בְּאָפְיוֹ. מכאן שהנשמה יוצאה מן החוטם במות האדם, ומשם נכנסת גם כן, כענין שכתוב: (בראשית ב, ז) "ויפח באפיו נשמת חיים", ושם הארכתי במקומו.

וע"ד הקבלה: **כָּל אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים בְּאָפְיוֹ**, מלת **כָּל** רמז למדת "כל" אשר בה נתברך אאע"ה, והיא הספירה העשירית, ומשם פורחות הנשמות, וזה שתקנו רבותינו ז"ל לומר ביום שבת "נשמת כל חי", וזהו: (שמות לא, יז) כי בו שבת וינפש, והוא מעין הברכות ויסוד החיים, וזהו: (בראשית ב, ג) ויברך אלהים את יום השביעי, ולכן אמר **אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים בְּאָפְיוֹ**, וכלל בזה כל האדם אשר בהם נשמת חיים, ושאר בעלי נפש התנועה גם כן שבהם רוח חיים לא "נשמת חיים", והודיענו בזה כלל כל בעלי חיים, ורמז המדה שהיא סבת חיי כל החיים. ויש התעוררות גדול בטעמו כי הוא **בפזר גדול אחד (הערה ד)**, ואין זולתו **במקרא**, והבן זה:

פירוש טוב טעם – הרב **יום טוב ליפמאן הלוי העלר (בעל תוספות יום טוב) (הערה ד)** בטעמו כי הוא בפזר עיין בפרדס רימונים ושער הטעמים (שער כ"ט, פ"ב) תמצא כי הת"ת (התפארת) או היסוד נקרא פזר גדול כי הוא מפזר ונוסף עוד. וצורתו של הטעם הזה הוא כחץ < רמז שהיסוד יורה הזרע כחץ אל המלכות ע"כ. והיינו הנשמות הנשפעות אליה מלמעלה ולכן כאן מדבר מן הנשמה רמז מקום בואה שהוא מקבל בזמן שעומד עליה הפזר הנותן לה השפע כנ"ל והבן ולכן בשבת שהוא זיווג העליון הנשמות נשפעות אם אומרים נשמת כל חי, עכ"ל הרב מור"י מהר"א, ובפי' מהר"ה (ספר נפתלי, סי' ב') כתב שכל רמז אל עטרה, ופזר הוא רמז שמפזרת לפרנסת העולם, עכ"ל.

וזהו פי' דעת רבינו ז"ל כפי הנלע"ד מלת **כָּל** רמז למלכות העשירית ובה נתברך אברהם לקמן פ' חיי שרה (רב"ח, בראשית כד, א). וע"ד הקבלה, ובהערה ב' (שם) ומשם פורחות הנשמות לעוה"ב וזהו שביום שבת שהוא מלכות (רב"ח, שם) אומרים נשמת כל חי. וזהו שנאמר בשבת כי בו שבת וינפש לשון נפש ונשמה והוא ר"ל יום השבת הוא מעין הברכות יסוד החיים ולכן נאמר בו נשמת כל חי וזהו ויברך אלהים [א-ה-י-ה] שהוא מעין הברכות ולכן אמר **אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים**, לפי שהמדה היא יסוד חיים וכלל ג"כ בזה הפסוק האדם אשר בו נשמת חיים, והבהמה אשר בו רוח חיים, וזהו נשמת רוח חיים והודיענו בזה כלל כל החיים, גם רמז מאיזו מדה יוצאות הנשמות והטעם מורה על זה שהוא פזר גדול, אם כדעת מוהר"ה אם כדעת מור"י, ולי נר' טעם פזר שהוא מפסיק [נ"ל].

פזר – ע"פ פירוש **טוב טעם** – הרב **יום טוב ליפמאן העלר (תוספות יום טוב)** על **רבינו בחיי בר' נח ז, (כב) כָּל אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים בְּאָפְיוֹ מְכַל אָשֶׁר בְּחֶרְבָה מְתוּ**: מביא מספר **פרדס רימונים שער הטעמים (שער כ"ט, פ"ב)** ... מפזר ונוסף עוד וצורתו כחץ < משפיע השפע. (ע"כ מדבריו). ואפשר לומר כי החץ מוליך השפע – הלימוד (דרך ותוכן) - מדברי תורה במקום אחד לפרנס עמם דברי תורה במקום אחר בתורה.

נְשַׁמַּת-רוּחַ – מקף בתפקיד רב-מצב, ע"פ **רבינו בחיי** הכתוב נשמת-רוח הוא תיאור של שני דברים רוחניים (א) נשמת חיים (ב) רוח חיים (א) האדם אשר בהם **נשמת חיים**, (ב) ושאר בעלי נפש התנועה גם כן שבהם **רוח חיים** לא "נשמת חיים" **נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים** – קדמא ואזלא, כעין כלל בעלי נשמת חיים ונפש תנועה, **רבינו בחיי** ולכן אמר **אָשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים בְּאָפְיוֹ**, וכלל בזה כל האדם אשר בהם נשמת חיים, ושאר בעלי נפש התנועה גם כן שבהם רוח חיים לא "נשמת חיים", והודיענו בזה כלל כל בעלי חיים,

מְכַל אָשֶׁר בְּחֶרְבָה מְתוּ – תביר מרכא טפחא סלוק. **מְכַל** – ניקוד חולם חסר, יש אומרים משמע שלא הכל, **מְכַל** – תביר ממעט כי נח ומשפחתו ובעלי החיים שהתכנסו לתיבה לא מתו. המדרש אומר שנוסף עליהם לא מתו עוג שרכב על התיבה וגם זוג חיות ענקיות ששחו מאחורי התיבה. וזווג? מזיקין. **אָשֶׁר בְּחֶרְבָה** – מרכא טפחא, יתור לרבות על האדם בעל נשמת חיים, החי בהרבה את שאר בעלי נפש התנועה גם כן שבהם רוח חיים לא "נשמת חיים", ואולי גם כלל המזיקין (שדים) שאין להם גוף ויש להם תנועה (אך האם זאת רוח חיים או משהו אחר). **מְתוּ** – סלוק מגביל, צ"ע.

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת (ט"ו) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: תנ"ך, סליק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותקופים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא = מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנהליק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.5 בראשית נח וט, (התשע"ו)

בראשית נח ט, יג: אַת-קַשְׁתִּי נָתַתִּי בְעֵנָן וְהִיתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ: אַת-קַשְׁתִּי

– מקף כרב-מצב של תפקיד הקשת ע"פ סוף **תורה שלמה [פ]** (ט – א) **אַת-קַשְׁתִּי** שהוא מידת הדין הנתונה בענן בעת הדין (ט – ב) תהיה לְאוֹת בְּרִית. ט: מידת הדין בהופעתה בקשת מעידה באנושות שתחזור בתשובה לעבוד את ה', ובו בעת מעידה שלא ישוב מבול מכחיד.

אַת-קַשְׁתִּי – מקף כרב-שלב הקשת ע"פ **תורה שלמה [פא]** (שלב – א) קשת נבראה בששת ימי בראשית, בערב שבת בין השמשות, כי אין כל חדש תחת השמש (ב"ר לומד זאת ממלת **נָתַתִּי** בזמן עבר) ועדיין לא היתה כאות ברית, ובמדרש הגדול כתב שעלתה במחשבה מששת ימי בראשית; (שלב – ב) והוא אות ומופת בימי נח והייתה לאות ברית מכאן ואילך.

על קביעת הקשת לאות ומופת בימי נח מברכים בכל ראית קשת בענן. וזה מרומז ב-**אַת-קַשְׁתִּי** – זקף-גדול, בתפקיד של שלוש, לשלושה דברים המוזכרים בנוסח הברכה: על הקשת, ברוך איאמ"ה וזכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו. וסימונם משולב במקורות הבאים. הצעת בתי ש"ב הי"ו **אַת-קַשְׁתִּי** – גי' 1211 עולה מכאן (111) ילמד"ו (90) שלש"ה (635) חלק"י (148) ברכ"ה (227) = 1211 שוב ראיתי ב-**מדרש תנחומא (בובר) פרשת נח סימן ז** ...

[ילמדנו רבינו מי שהוא ראה את הקשת בענן, מהו צריך לברך, כך] שנו רבותינו מי שהוא רואה הקשת בענן צריך לברך, מאי מברך ברוך (ט – א) וזכר הברית (ט – ב) ונאמן בבריתו (ט – ג) וקיים במאמרו, הרי מן המשנה, מן התורה מנין, תלמוד לומר (בר נח ט, יג) **אַת-קַשְׁתִּי נָתַתִּי בְעֵנָן וְהִיתָה לְאוֹת בְּרִית.**

בבלי ברכות נט, א ... ואמר רבי אלכסנדר אמר רבי יהושע בן לוי: הוואה את הקשת בענן צריך שיפול על פניו (רש"י: לפי שהוא מראה כבוד ה'), שנאמר (יחזקאל א, כח) **כִּמְרָאָה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בְעֵנָן בְּיָמֵינוּ הַקֶּשֶׁת הַזֶּה הָיָה מְרָאָה קְדוֹת כְּבוֹד ה' וְאֶרְאֶה וְאֶפְלַל עַל-פְּנֵי וְאֲשַׁמֵּעַ קוֹל מְדַבֵּר: ס** לייטי עלה במערבא, משום דמחזי כמאן דסגיד לקשתא (בא"י מקללים את הנופל על פניו שנראה כעובד לקשת). אבל ברוכי ודאי מברך. מאי מברך – ברוך וזכר הברית. במתניתא תנא, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר: נאמן בבריתו וקיים במאמרו. אמר רב פפא: הלכך נימרינהו לתרוייהו (מצרפים שני הנוסחים לברכה אחת) ברוך (ט – א) וזכר הברית (ט – ב) ונאמן בבריתו (ט – ג) וקיים במאמרו.

רמב"ם הל' ברכות פ"י, ה"ז הוואה קשת בענן מברך מ ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם (ט – א) וזכר הברית (ט – ב) ונאמן נ בבריתו (ט – ג) וקיים במאמרו,

הגהות מיימוניות הל' ברכות פ"י, ה"ז [מ] וכן פותח ככולן בברוך בשם ומלכות כאשר כתב רבינו המחבר ע"כ:

[נ] ר"י פירש שצ"ל (ט – א) נאמן בבריתו (ט – ב) וקיים במאמרו (ט – ג) וזכר הברית ובערוך כתב בא"י אמ"ה (ט – א) וזכר הברית. (ט – ב) נאמן בבריתו (ט – ג) וקיים בשבועתו ור"י אלפס כתב כבעמוד ע"כ:

טור אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רכט

(א) הוואה הקשת אומר בא"י אמ"ה (ט – א) וזכר הברית (ט – ב) ונאמן בבריתו (ט – ג) וקיים במאמרו (ב) ואסור להסתכל בו הרבה. **פרישה אורח חיים סימן רכט אות א** (א) הוואה הקשת אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם וזכר הברית וכו'. זה לשון מורי ורבי (מהרש"ל בחדושי לטור) ותימה על מה שנהגו לומר נאמן בבריתו וקיים במאמרו ברוך אתה ה' וזכר הברית ולכל הפוסקים אין חתימה בברכה זו ונראה לי שטעו במה שראו בתלמוד (ט – בבלי ברכות נט, א) שאומר אמר רבי יהושע בן לוי הוואה קשת בענן אומר ברוך וזכר הברית במתניתא תנא נאמן בבריתו וקיים במאמרו

שו"ע אורח חיים הלכות ברכת הפירות סי' רכט סעיף א* (א) הוואה הקשת, (ב) אומר: בא"י אלהינו מ"ה = מלך העולם = זכר הברית (ג) א [א] <א> נאמן (ד) בבריתו וקיים במאמרו; (ה) ב ואסור להסתכל בו ביותר. ר רב פפא הילכך נימרינהו לתרוייהו ופירשו לומר מתחלה נאמן בבריתו וקיים במאמרו כדברי הבריתא ואח"כ יאמר ברוך אתה ה' וזכר הברית ודוגמת חתימת ברכת ראש השנה שמסיים ברוך אתה ה' וזכר הברית וטעות הוא כי בודאי יש ברכה בפתחה ולא בחתימה שהרי אינה סמוכה לחברתה ודו"ק. ועוד האריך לפרש מהיכן נתפשט הטעות אבל העיקר מדבריו כתבתי:

משנה ברורה סימן רכט ס"ק א (א) הוואה הקשת וכו' - ואין כדאי להגיד לחבירו שיש קשת מטעם מוציא דבה [ח"א]:

ס"ק ב (ב) אומר וכו' - ובכאן אם ראה אותו עוד הפעם אפילו בתוך למ"ד יום חוזר ומברך ולא לכל הני דקיי"ל בהו דפעם אחת בחודש די לברוכי דכאן הקשת שבירך עליו חלף והלך לו ודמי לברכת רעמים [שע"ת בשם ברכ"י]:

ס"ק ג (ג) נאמן וכו' - ברמב"ם וטור הנוסח ונאמן:

מגן אברהם סימן רכט ס"ק א (פמ"ג) (מחה"ש) נאמן - והאומרים נאמן וכו' קודם הברכה טועים הם (כ"ה):

שערי תשובה סימן רכט ס"ק [א] [א] נאמן. עבה"ט ומח"ב כ' שבתוך ל' יום צריך לחזור ולברך ולא דמי להנך דפעם אחת בחודש דים דכאן הקשת שבירך עליו חלף הלך לו, וכמו בברכת הלבנה וברעמים מופסקים ע"ש:

ט"ו אורח חיים סימן רכט (א) (פמ"ג) נאמן בבריתו כו'. - בגמ' אית' מאי מברך ברוך וזכר הבר' במתני' תנא נאמן בבריתו כו' אר"פ הלכך נימרינהו לתרוייהו כו' והעולים טועי' לומר תחלה נאמן בבריתו ואח"כ בא"י וזכר הברית וזה שלא כהלכה דאין כאן חתימה כלל אלא צריך להתחיל בא"י אמ"ה וזכר הברית ואח"כ נאמן בבריתו וכו'.

משנה ברורה סימן רכט ס"ק ד (ד) **בבריתו** - ר"ל שלא יעבידנו אף על פי שרבו הרשעים וקיים במאמרו אפילו לא היה הברית כיון שאמר בדבור בעלמא (בר נח ט, יג) **וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל לְשַׁחַת הָאָרֶץ** כרוך הוא שיקיים מאמרו [אבודרהם]:

משנה ברורה סימן רכט ס"ק ה ואסור להסתכל וכו' - והמסתכל בו ביותר ענינו כחות [חגיגה ט"ז] אלא רואהו ומברך:

מגן אברהם סימן רכט ס"ק ב (ב) (פמ"ג) (מחה"ש) ואסור להסתכל - והמסתכל בו ביותר ענינו כחות (של"ה): (ט – א) אפשר מפני הדמיון לכבוד ה', ולכן אין להסתכל בו ביותר, ודומה לכך שלא מסתכלים בכהנים המברכים, וכן הנהנים מכסים כפיהם)

מלבי"ם בראשית ט, יג ... (ט – א) אבל אחרי המבול נשתנה טבע הארץ ונחלש כח גסותה וחמירותה, עד שהגשם יורד כדרכו כמו עתה בכל עת שימלאו העבים גשם יריקוהו תיכף על הארץ, (ט – ב) והעננים הזדככו ונעשו קלים וזכים ולא יתקבצו אדים רבים עכורים ועפרורים עד שיכסו כל כדור הארץ, וכ"ש עד שיהיו למבול לשחת כל בשר, (ט – ג) וכן הוחלש כח הגופים ויתחזק כח הרוחני והנפשי כו"ל, (ט – המלבי"ם חזר ומסביר) (ט – א) עד שאין טבע הארץ מוכן אל המבול, (ט – ב) כי נשתנה טבע העננים. (ט – ג) וכן אין סיבה לזה מפני החטא, כי גבר ענין הרוחני על החומרי,

וזה היה אות הקשת בכלל, שזה היה הוראה שהוסר גשמיות הארץ ועמירותה, ושמתה לא יגבר החומר כ"כ עד שישחת המין כולו במעשים חמריים מתועבים ומגואלים. וז"ש (בר נח ט, יג) **אַת-קַשְׁתִּי נָתַתִּי בְעֵנָן וְהִיתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ**: שזה סימן

ב"ה טוב טעם ודעת ולדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי - תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - תשפ"ג: תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו - סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחר/ים בתושבע"פ.

ואות (טט - המלבי"ם חוזר ומסכם) (טט - א) שנשתנה טבע הארץ (וטט - ב נשתנה) הגשמים (וטט - ג נשתנה) הגשמיים והחמריים חלף חלף לוי:

בראשית נח ט, טז: והיתה הקשת בענן

וְרֵאִיתִיהָ לְזִכָּר בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה כָּכָל-בְּשָׂר אֲשֶׁר-עַל-הָאָרֶץ:

וְרֵאִיתִיהָ - רביע **לְזִכָּר בְּרִית עוֹלָם** - פשטא מונח זקף-קטן **בֵּין אֱלֹהִים** - מונח זקף-קטן **וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה** - פשטא מונח זקף-קטן, תבנית טעמים - רביע ... זקף-קטן ... זקף-קטן ... זקף-קטן, כעין שלוש זקף-קטן בין שני קיסרים (כאן בין אתנה וסלוק). תבנית המבטאה דבר עצמתי, כאן (א) הקשת מבטאה עצמת ההגנה וארך אפים של מדת הרחמים מפני מדת הדין; ועל כך ברכתה, ובהקשה ממנה אל (ב) מעשי בראשית (תופעות טבע) עצמתיים עליהם מברכים לבורא (ראה להלן) **רש"י (טז) בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה** - בין מדת הדין של מעלה וביניים, שהיה לו לכתוב "ובין כל נפש חיה". אלא זהו מדרשו כשתבא מדת הדין לקטרג עליכם (לחייב אתכם) (כפ'רש"י **בר' נח ט, ז**) **בְּעַנְנֵי עָנָן** - כשתעלה במחשבה לפני להביא חשך ואבדון לעולם:) אני רואה את האות ונזכר.

וכמסקנה מפ' מלבי"ם (בר' נח ט, יג) הקשת מרמזת שנשתנה טבע הארץ, העננים, והגשמיים והקשת היא אות לבני האדם על כך, ומפני שטבע גשמיים נשתנה לטובה, עליהם להיות עובדי ה' ולהודות לו על המשך קיומם. טט שלוש פעמים זקף-קטן בין שני קיסרים. אפשר שמדת הדין מנסה מידי פעם לקטרג **בְּחֻזְקָה** ובכל פעם (**בר' נח ט, ט**) **וְאָנֹכִי** - הקב"ה שמנהיג המדות להנהגת הבריאה (ראה **בר' נח ט, ט**) **וְאָנֹכִי** - זקף-גדול), רואה את האות ושלוש התחייבויות לנח ובניו (טט - א) וזכר הברית (טט - ב) ונאמן בבריתו (טט - א) וקיים במאמרו. ולכן נדחה קטרוג מדת הדין.

הקשה מברכת הקשת לברכות ראייה ושמיעה על מעשי בראשית

תורה שלמה [פט] כשנגלה הקב"ה ליתן תורה לישראל הרעיש את העולם כולו על יושביו שנאמר (תה' כט, ג) קול ה' על המים אל הכבוד הרעים. כששמעו בבליים את הקולות נתקבצו כולם אצל בלעם אמרו לו כמדומים אנחנו שהמקום מאבד את עולמו אמר להם והלא כבר נאמר ולא יהיה עוד המים למבול, אמר לו אם כן ה' יברך את עמו בשלום. (**ספרי דברים שמ"ג**)

מכאן יש ללמוד שכשם שה' מברך את עמו בשלום כך עם ישראל יברך את ה' על הבריאה וכל תופעותיה. **ב-בבלי ברכות נט, א** נדרש שהרעמים באים לפשט עקמומיות שבלב. גם הקשת כאות מידת הדין באה לפשט עקמומיות שבלב. לכן מוצע להקיש מהקשת אל תופעות הטבע. כמו שרבנן קבעו ברכת הקשת שרמז אליה נמצא בפסוק (בר' נח ט, יג) כך גם יש לברך ברכות הראיה והשמיעה על תופעות טבע הנלמדות באותו דף בגמרא.

מוצע לומר כי היות ולברכת הקשת יש מקור בפסוק (**בר' נח ט, יג**) **אֶת-קִשְׁתִּי נִתְּתִי בְּעָנָן וְהָיְתָה לְאוֹת בְּרִית**, וברכה זאת נידונה ב-**בבלי ברכות נט, א** אז גם המקור האפשרי לברכות "עושה מעשי בראשית" ו-"שכוחו וגבורתו מלא עולם" על תופעות טבע שונות הנידונות באותו דף בגמרא מקורם בהקשה מהקשת. מקור הדין ב-**משנה ברכות פ"ט, מ"ב** ומלת (**בר' נח ט, ט**) **וְרֵאִיתִיהָ** מרמזת לברכות ראייה, וטעם רביע במלת **וְרֵאִיתִיהָ** מרמז לארבע קבוצות של תופעות טבע שסימונם משולב בתוכן המשנה והגמרא [*] (טט - א) על הזיקין ועל הזועות ועל הברקים ועל הרעמים ועל הרוחות אומר ברוך שכתו וגבורתו מלא עולם (טט - ב) על ההרים ועל הגבעות ועל הימים ועל הנהרות ועל המדברות אומר ברוך עושה מעשה בראשית ר' יהודה אומר הרואה את הים הגדול אומר ברוך שעשה את הים הגדול בזמן שרואה אותו לפרקים (טט - א) על הגשמים ועל הבשורות הטובות אומר ברוך הטוב והמטיב (טט) ואגב שמועה טובה לימד על ברכת שמועה נוספת) ועל שמועות רעות אומר ברוך דייני האמת: (טט - ד) וב-**בבלי ברכות נט** מלמד שמברכים "עושה מעשה בראשית" על מחזוריות גרמי השמים השמש והירח הכוכבים והמזלות, אשר בשנת המבול לא שמשו וחזרתן לתפקד היא כעין מעשי בראשית.

המקור ללמוד אותם הוא בהיקש מהפסוק בראשית נח ט, טז: והיתה הקשת בענן

שבחלקו השני **וְרֵאִיתִיהָ לְזִכָּר בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה כָּכָל-בְּשָׂר אֲשֶׁר-עַל-הָאָרֶץ**: תבנית טעמים מכילה תבנית זקף-קטן זקף-קטן בין שני קיסרים, שבין תפקידיה כעין בנין אב או היקש. וההיקש יהיה לברך על מעשי בראשית עצמתיים למיניהן כשם שמברכים על הקשת שגם היא מעשה בראשית עצמתי שהקב"ה משתמש בה להעיד באנושות על שיפור דרכה וגם להגן עליה מפני הכחדה. ראה רביע, **שלוש זקף בין שני קיסרים, זקף-קטן זקף-קטן בין שני קיסרים**

בראשית נח ט, יז: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-נֹחַ זאת אות-הברית אשר הקמתי ביני ובין כל-בשר אשר על-הארץ: פ

ודומה לו מבחינת התוכן **בראשית ט, יב:**
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זאת אות-הברית אשר-אני נותן ביני וביניכם ובין כל-נפש חיה אשר אתכם לדרת עולם:

(יז, ט) **זאת אות-הברית אשר הקמתי** - מהפך פשטא זקף-קטן

ביני - גי' המלה שם ע"ב **ביני** - זקף-גדול אפשר שקשור לפירוש מלת

וְאָנֹכִי - זקף-גדול, **בראשית נח ט, ט**: **וְאָנֹכִי הִנְנִי מְקִים אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת-זַרְעֲכֶם אֲחֲרֵיכֶם:**

אָנֹכִי - זקף-גדול, **בראשית לך-לך יז, ד**: **אָנֹכִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתְּךָ וְהָיְתָה לְאֵב הַמּוֹן גּוֹיִם:**

רש"י הראהו הקשת ואמר לו הרי האות שאמרתי

טט - וכך בכל פעם שנראית הקשת אומר הקב"ה לבריותיו "הרי האות שאמרתי" ומקיים **ברית עולם** שכרתי לנח ולבניו. וזה מרומז בצירוף **הקמתי ביני** - זקף-קטן זקף-גדול. גי' הטעמים עולה "תקעו", גי' המלים עולה $72 + 555 = 627$ זכרת = תזכר

טט - **הקמתי ביני** - זקף-קטן זקף-גדול, ודומה לו לענין הקמה (**דב' תצא כה, ה**) **תִּלְדוּ יְלָדִים שְׂגִי' הַמְלִים הָאֵלֶּה עוֹלָה "תקעו יד"** כאן הקמת ברית להקמת האדם מחדש שלא יאבד מן העולם, ב-**תלד יקום** - הקמת שם המת על נחלתו שלא יאבד מן העולם.

(**דב' תצא כה, ה**) **וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תִּלְדוּ יְלָדִים עַל-שֵׁם אֲחִיו הַמֵּת וְלֹא-יָמְתָה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל:**

ראה **זקף-גדול**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, ש: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; זרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקף השלישי; קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש - גרש"פ - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שער, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.6 בראשית נח ו,ט (התשע"ז)

בראשית נח ז,ג: גם מעוף השמים שבעה שבעה זכר ונקבה לתחית זרע על-פני כל-הארץ:
בראשית נח ו,יד: עשה לך תבת עצי-גפר קנים תעשה את-תבה וכפרת אתה מבית ומחוץ בכפר:
בראשית נח ו,יט: ומכל-החיי מכל-בשר שנים מכל תביא אל-תבה לתחית אתך זכר ונקבה יהיו:
בראשית נח ו,כ: מהעוף למינהו ומן-הבהמה למינהו מכל רמש האדמה למינהו שנים מכל יבאי אליך לתחיות:
בראשית נח ו,כא: ואתה קח-לך מכל-מאכל אשר יאכל ואספת אליו והנה לך ולחם לאכלה:
בראשית נח ו,כב: ויעש נח ככל אשר צוה אתו אלהים בן עשה:

(בר' נח ו,כב) ויעש נח - (סלוק מפסוק קודם) טפחא אתנה, כתבנית **(דב' וא' וד')** **שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד**: כמו שלמדנו בפר' ואתחנו, בעת צרה צריך להתחזק בקבלת עול מלכות שמים וזה עושים ע"י אמירת "שמע ישראל" כמו שעשה משה רבנו ב- **(דב' וא' גכג) ואתחנו** אלה' בעת הווא לאמר: (עותק מלא של שמע ישראל פרט לפסק בסוף).

(בר' נח ו,כב) ככל - תלישא-גדולה (=תלשא), מלמדת בתפקידיה לכתוב לפניו ולכתוב אחריה. אפשר שכאן בתפקיד שיעור מזון של כביצה לכל יום או לכל השנה לכל בעל חיים כפי שהביא **איילת השחר** בשם **[קול אליהו]** בפירושו ל-**(בר' נח, ו,כא)** **(בר' נח ו,כב) ככל** - תלישא-גדולה (=תלשא), מלמדת בתפקידיה לכתוב לפניו ולכתוב אחריה. אפשר שכאן טעם תלשא בתפקיד מחיצה **כפ' [רש"י]** ע"פ **ב"ר לא, יד** זה בנין התיבה (היינו מחיצות), בתפקיד **בעל בחינה נעלה**, כיוון לדעת עליון (ראה להלן), שזה כעין מחיצה לעצמו. מניין ידע נח לבנות מחיצות התיבה, אלו בעלי חיים להכניס, איזה מאכל או מאכלים להכין לכולם?
[תורה שלמה (=תו"ש) ספר בראשית ב ע' תיב תורה שבע"פ] [רטו] ע"פ ספר נח (בר' נח ו,ה) ונח מצא חן בעיני ה' פ ואז נשלח אליו רפאל הקדוש ויאמר אליו אני שולחתי אליך בדבר אלהים אליך לרפאות את הארץ ולהודיע מה יהיה ומה יעשה וימלט אז נתן אליו הספר הקדוש הזה ויבינהו כיצד ינהג בו ומה מלאכתו ומה קדושת טהרתו. ... בחכמת הספר הזה היה נח מתנהג והודיע לשם בנו כי ממנו היה מבין בתיבה ושם בנו נהג בו והחזיק בו כך אחריו בקדושתו ושם מסרו לאברהם ואברהם ליצחק ויצחק ליעקב ויעקב ללוי ולוי למשה ומשה לאהרן ואהרן לפנחס ופנחס לבנו וכל הדורות זה אחר זה.

[תו"ש רטז?] ספר נח נדפס בראש ספר רזיאל. ... וזה לשונו: זה הספר מספרי הרזים שנתן לנח בן למך כו' מפי רזיאל המלאך בשנת ביאתו לתיבה לפני כניסתו ונכתב על אכן ספיר באר הטיב וממנו למד מעשה פלאים ורזים וערכי בינה ומחשבות עונה ועשתונות עצה לעמוד על חקר מעלות מרומים, ולשוטט כל אשר בשבעה מעונות כו' ומחכמת הספר למד נח לעשות תיבת עצי גופר, ולהסתיר מימי שטף ומימי המבול, להביא עמו שנים ושבעה ולהכניס מכל אוכל ומכל מאכל ויתנהו בארון זהב ויביאהו תחלה לתיבה לידע ממנו עתות יום ועתות לילה ובאיזה עונה יעמוד להפיל שועה ובעת מותו מסרו לשם ואברהם כו' עד שעמד שלמה המלך כו' אשרי עין שראה ואזן שמעו ולב שהבין והשכיל חכמתו.

אשר צוה אתו אלהים

אשר - קדמא, מלת אשר מרבה, טעם קדמא בתפקיד מקדים ואפשר גם כעין כלל הצריך לפרט וזה אשר הבאנו מ-**[תו"ש רטו, רטז]** שקדמא למסופר בתורה הדרכה אלהית ע"י המלאך רפאל והמלאך רזיאל ולימוד בספר או ספרים שנתנו לנח כדי שיוכל לבצע **אשר צוה אתו אלהים** - מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ההכנה לכניסה לתיבה והשהייה בה ושהלכותיהם או עניניהם שונים זה מזה. רעיון זה לתפקיד אותה תבנית טעמים מתאים גם לנאמר **(בר' נח ו,כא) והנה לך ולחם** - מרכא תביר טפחא. הסבר זה מתאים לנאמר ב-**[בראשית רבה (וילנא) נח לא, יד] (בר' נח ו,כא) ואתה קח-לך מכל-מאכל אשר יאכל**, ר' אבא בר כהנא אמר הכניס עמו דבילה, תני משום רבי נחמיה רוב מכנסו דבילה, רבי אבא בר כהנא אמר הכניס עמו זמורות לפילים, חצובות לצבאים, זכוכית לנעמיות. ר' לוי אמר הכניס עמו זמורות לנטיעות, יחורים לתאנים, גרופית לזיתים, על דעתיה דר' אבא בר כהנא **והנה לך ולחם** דבר שהוא **לך ולחם**, ועל דעתיה דרבי לוי **והנה לך ולחם**, אתה עיקר והם תפלים לך, **ואספת אליו**, אין אדם כונס דבר שאינו צריך לו, **(בר' נח ו,כב) ויעש נח ככל אשר צוה אתו אלהים בן עשה**: זה שיוכן לעשיית התיבה.

בראשית נח ז,ב:

מכלו הבהמה הטהורה תקח-לך שבעה שבעה איש ואשתו ומן-הבהמה אשר לא טהרה הוא שנים איש ואשתו:
אשר - תלישא-גדולה לא טהרה הוא שנים - מונח מרכא תביר טפחא איש ואשתו:

בראשית נח ז,ח: מן-הבהמה הטהורה ומן-הבהמה אשר איננה טהרה ומן-העוף וכל אשר-רמש על-האדמה:

[בבלי פסחים ג,א] ... ותנא דידן מאי טעמא לא קתני לילי? - לישנא מעליא הוא דנקט. וכדרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו, שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו, שנאמר **(בר' נח ז,ח) מן-הבהמה הטהורה ומן-הבהמה אשר איננה טהרה, רב פפא אמר: תשע (טט: אותיות) שנאמר **(דב' תצא כג,א) כיי-יהיה בך איש אשר לא-יהיה טהור** (טט: בשלוש מלים אלה 10 אותיות, לפי ההמשך נראה שבגרוסתו חסר ו'1) **מקרה-לילה**. רבינא אמר: עשר (טט: אותיות), וי"ו ד-טהור. רב אחא בר יעקב אמר: שש עשרה, שנאמר **(שמ"א כג,ב) כי אמר מקרה הוא בלתי טהור הוא פיילא טהור**: (טט: אולי החל ממלת "בלתי" וללא מלת "הוא" יש 16 אותיות) תניא דבי רבי ישמעאל: לעולם יספר אדם בלשון נקיה, שהרי בוב קראו מרכב ובאשה קראו מושב ואומר: (איוב טו) ותבחר לשון ערומים ואומר (איוב לג) ודעת שפתי ברור מללו. וגו'**

[בבלי פסחים ג,א] כתב אשר איננה טהרה במקום הטמאה, 5 - 12 = 7 ומנחת שי אומר כי זה המסורה הנכונה ואילו המסורה לכתוב טהורה (וא"ו מלא) לא נכונה, אבל חשבון בבלי פסחים כנראה מבוסס על טהורה חמש אותיות, 5 - 13 = 8 כנגד שמונה נפשות שניצלו (נח בניו ובני ביתם). עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו **[מהרש"א חידושי אגדות מסכת פסחים ג,א]** שהרי עקם הכתוב ח' כו'. מלבד שהאריך הכתוב עיקם לכתוב שלא כדרכו דהיינו איננה טהורה שהוא השלילה מהטמאה והל"ל הטמאה כי אורחיה בכתוב וק"ל:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול; 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

אַשְׁרֵי אֵינְנָה טְהִרָה וגו'. בכל ספרים שלנו כתיב טהרה חסר וא"ו וא"כ לא הויין רק ז' אותיות ואפשר דה"מ למכתב טמאה בלא ה"א ראשונה והקשה החזקוני אמאי לא מייתי קרא דלעיל מינייה בפרשה זו דעיקם ביה נמי ח' אותיות דכתיב **וּמִן-הַהִבְהֶמְתָּה אֲשֶׁר לָא טְהִרָה הוּא וגו' עכ"ל** ונראה ליישב דע"כ הני תרי קראי לא צריכי למאי דמסיק דדווקא דכי הדדי נינהו משמע בלשון נקיה לכך עיקם בחד קרא דאל"כ מהיכא תיתי לן דאפי' בכי הדדי נינהו מ"מ בתרי קראי לא הוי ליה לעקם אבל איך קרא אתי לאשמעינן דלא יספר אדם בגנות בהמה כדאמר' ב- [פ"ח דב"ב] אפשר בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב דכתיב **וּמִן-הַהִבְהֶמְתָּה אֲשֶׁר אֵינְנָה טְהִרָה וגו'** ואי לאו תרי קראי לא הוי ילפינן הני ב' דרשות הך דהתם דלא יספר אדם אפי' בגנות בהמה וכו' והך דהכא דיספר אדם בלשון נקיה אלא חדא מיניהו אבל מתוך שני המקומות נלמדה דרשה דהכא ודהתם ומהך דרשה דהתם ליכא למפרך וכי לא כתיב טמאה בבהמה די"ל כי הכא דדוקא כי הדדי נינהו לא יספר בגנות בהמה טמאה ודו"ק:

טט – נתפסס ההסבר של ה- [מהרש"א בפ"ח דב"ב] אפשר בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב דכתיב **(בר נח ז, ת), וּמִן-הַהִבְהֶמְתָּה אֲשֶׁר אֵינְנָה טְהִרָה וגו'** ונאמר כי פסוק זה מדריך לא לדבר בגנות בהמה בכלל. ולפי המשך [בבלי פסחים ג, א] המביא עוד דוגמאות לענין לא יוציא אדם דבר מגונה מפיו,

אפשר לתרץ ע"פ טעמי **(בר נח ז, ב), וּמִן-הַהִבְהֶמְתָּה אֲשֶׁר לָא טְהִרָה הוּא וּמִן-הַהִבְהֶמְתָּה** - פור אֲשֶׁר - תלישא-גדולה (תלשא) **לָא טְהִרָה הוּא שְׁנַיִם** - מונח מרכא תביר טפחא פור תלשא - תלשא בתפקיד שיעור למאן דאמר שהיו חמישה פרים להקרבה, מחיצה להבדיל בין זכר לנקבה, ראש. מקור ללמד מכאן לדבר בלשון נקיה, תפקיד עקירה של הכלל לעולם יתפוס אדם לשון קצרה כאשר יש לומר דבר מגונה עדיף לאמר בדרך ארוכה ונקיה מבדרך קצרה ומגונה, הפור מפזר זאת לכל התורה כולה, ובכלל: **לעולם יספר אדם בלשון כבוד.**

ראה **פור תלישא, מרכא תביר טפחא**, מונח מרכא תביר טפחא ירמו על שתי קבוצות פרטים שבכל אחת יש פרטים שלא חל עליהם הענין או ההלכה הנדונה. הסברנו רק אחד מהם.

בראשית נח ט, כד: נִיבְקַן נַח מִיַּיְנוּ וַיֵּדַע אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן:
בראשית נח ט, כה: וַיֹּאמֶר אֲרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאַחִיו:
וַיֵּדַע – זקא-גדול, ענין של שלוש, ידיעה שלא יוליד עוד בן רביעי כפי' **רש"י (כה) אָרוּר כְּנָעַן** - אתה גרמתה לי שלא להוליד בן רביעי לשמשני, ארוור בנך הרביעי להיות משמש את זרעם של אילו הגדולים, שהוטל עליהם טורח עבודתי מעתה (ראה ב"ר ל, ז). וגו' **יונתן (בר נח ט, כד), וַאֲמַרְעֵר נַח מִן חֲמִרְיָה וַיֵּדַע בְּאֲשַׁמְעוֹת חֲלָמָא יַת דְּעִבְרָא לִיה חָס בְּרִיָּה דְהוּא קְלִיל בְּזוּמָא דְגָרַם לִיה דְלָא יוֹלִיד בְּרַב רְבִיעִי: כְּתַר יוֹנָתָן (תרגום) (כד) ויעור נח מיינו וידע בסיפור חלומו את שעשה לו חס בנו שהוא קל בזכויות (מצוות) שגרום לו שלא יוליד בן רביעי:**

וַיֵּדַע – זקא-גדול, ענין של שלוש ידיעות בנבואה
 ידיעה (א) ובה שלושה דברים (א) ידע בנבואה מי העושה (חם או כנען) ובתוך כך עוד שני דברים (ב) שרבעו (ג) שסרסו ידיעה (ב) הרד"ק פי' ראה בנבואה כי כנען רע יהיה הוא וזרעו עד עולם (וע"פ תיב"ע קל במצוות - בזוי) ידיעה (ג) ולכך יתוסף פי' ראב"ע כי ידע בנבואה כי כנען אמור להיות מקולל בעבודת לאחיו, ראה **זקא-גדול**

תורה שלמה כרך ח' מילואים מאמר כא ערום - עכו"ם - ע"ז - גוי – כותי (שמות וארא ט, כט) (צו) כְּצִאתְךָ אֶת-הָעֵינִי וגו' - בשם שמו"ר פ"ב - ז מכאן שלא היה משה חפץ להתפלל בתוך מצרים שהיתה מטונפת בגלולים ושיקוצים.

... פוסק ב-[ש"ע אורח סי' נ"ה סק"כ]: וי"א שצריך שלא יהיה מפסיק טינוף או עכו"ם. והמג"א סקט"ו כותב: ... אבל עובד ע"ז אינו מפסיק ... (ע' 141) ובכל זאת מספרת לנו התורה על הזהירות של בני נח **(בר נח ט, כג) וְעֲרִנְתָּ אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ** שהיו נוהרין שלא להסתכל בערות אביהם, מכאן גלוי מילתא בעלמא שהסתכלות בערוה מגונה אפילו שלא בשעת תפלה, ואפילו בזמן שיש בני אדם שהולכין ערומים. (טט: ומביא עוד מקורות).

(בר נח ט, כג) וַיִּקַּח שָׁם נֹחַ אֶת-הַשְּׂמֵלָה - תלישא-קטנה קדמא ואזלא רביע, אפשר כי תלישא-קטנה בתפקיד חציצה ושיעור הרחקה של ארבע אמות ממנה לכל דבר שבקדושה והארבע הם ערום, צואה - טינוף, עבודה זרה, עכו"ם, הרחקות נוספות כרבינו חננאל פתח זונה, וי"א מינות והרשות .

טט – ראה **(בר ויגש מו, יט) לָמָּה נָמוֹת לְעֵינֶיךָ** – דרשת הבן איש חי (תחת השם יחזקאל כחלי) על הרחקה של ארבע אמות שהם רשות לעצמה.

בראשית נח ט, כט: וַיְהִי כָל-יְמֵי-נֹחַ תְּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה נִימֹת: פ
שָׁנָה נִימֹת: - אתנה סלוק, ללא טפחא!
רמב"ן (כו – כז) ... ונכתב ענין היין בנח, כי יש בו אזהרה ממנו יותר מ'פרשת נזירות' (ראה במ' ו, א-כא), כי הצדיק תמים אשר צדקו הציל כל העולם, גם אותו החטיא היין, והביא אותו לידי בזיון וקללת זרעו.
שָׁנָה נִימֹת – אתנה סלוק. בד, כ יש טפחא לפני הסלוק ואז משמעו שהסלוק מאפיין את הטפחא וגורם כעין שנוי משמעות. אבל ללא טפחא אפשר שמשמעו רק ההגבלה הנובעת מתפקיד הסלוק, רוצה לומר שלא היה בנח חטא פרט לשתיית היין והביא אותו לידי בזיון וקללת זרעו.
 הפסוקים המלמדים על אורך חייהם של אדם הראשון והאנשים הנמנים משת עד נח פרט לחנוך, שתי המלים האחרונות בפסוק הן: **שָׁנָה נִימֹת** – אתנה סלוק. אפשר מעיד שלא חל בהם שנוי, כגון לא חל בהם זיקנה, נשארו צדיקים לעומת בני דורותיהם.

ב"ה טוב טעם ודעת לנדודי מלדני (ט"ו) כי במצבות האמנותי - תהלים ק"ט, ט"ט, טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א - התשפ"ג: **תמצית ההשקפות**: **אתנה**, **סלוק** - סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; **מונח** - רבוי; **מקצא** - מוציא מפשוט; **מרכא** = מאריך; **רבוי**; **דואג** - מצרף; **תביר** - מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרפחא - שנוי משמעות, רבוי מתפשוט; **מרכא** טפחא - קב' שעשויה לנדוד, יתור לרבות, מכל מקום; **דואג תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** - קבוצה שממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשוט** - פשוט, 1; **זקף-קטן** - 2; **זקף-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק - היקף; השלישיה: (קדמא - סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; **קדמא** **אולא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** - דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** - דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: **פזר** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.7 בראשית נח וט (התשע"ח)

בראשית נח זח, ונעש נח ככל אשר צנהו ה':

(זח, ונעש נח ככל אשר צנהו ה'): הפסוק כמעט כולו בטעמי פסוק "שמע ישראל" ומעיד על התחזקות נח בקבלת עול מלכות שמים.
בראשית נח זז, ויהי לשבעת הימים ומי המבול היו על הארץ:
(זז, ויהי לשבעת הימים) - טפחא מונח אתנה, כעין תבנית "בראשית ברא א-לקים", מהבריאה התנה ה' עם הבריאה שתשתנה לפי רצונו כמו במבול, שהמבול עצמו מרומוז ב-(בר' א, ב), ראה (בר' נח ח,א), להלן.
 דיון ב-**[ירושלמי מגילה פ"ג,ה"א]** על קדושת חומשים שנכתבו על קלף ועל קריאה בהם בצבור וביחיד. ומפרש **[קרבן העדה] כבראשית**. אם (טט: חומש) כתובה (מבראשית) עד מעשה המבול שהוא ענין בפני עצמו שעד המבול הוא מעשה בראשית: (טט: לחומש כזה יש קדושה ואין קורין בו בציבור).

[בבלי ראש השנה יא,ב] ואזדר לטעמייהו (טט ע"פ רש"י: לכל תנא נימוקו על תחילת המבול קשור להסברו על תאריך בריאת העולם, רוצה לומר איפה נטלו הכוכבים ביחס לאיך הם נראים מכדור הארץ), דתניא: **(בר' נח ז,א) בשנת שש-מאות שנה לחיי-נח בחדש השני בשבעה-עשר יום לחמש**. רבי יהושע אומר: אותו היום שבעה עשר באייר היה, יום שמזל כימה שוקע ביום ומענינות מתמעטין, ומתוך ששינוי מעשיהן - שינה הקדוש ברוך הוא עליהם מעשה בראשית, והעלה מזל כימה ביום, ונטל שני כוכבים מכימה, והביא מבול לעולם. רבי אליעזר אומר: אותו היום שבעה עשר במרחשון היה, יום שמזל כימה עולה ביום, ומענינות מתגברים.
[רש"י בבלי ראש השנה יא,ב] ואזדר לטעמייהו - רבי אליעזר ורבי יהושע, דלרבי אליעזר בתשרי נברא העולם, דמתשרי מתחילין מנין שני הדורות, לפיכך מבול על כרחך במרחשון ירד, ושנים עשר חדש היה, ובחדש השני בשבעה ועשרים שיבשה הארץ - במרחשון היה לשנה הבאה, ...

יש פותרין: ואזדר לטעמייהו, מדאמר רבי אליעזר בחדש שני מרחשון - אית ליה בתשרי נברא העולם, והוי מרחשון שני לחדש שהתחילו בו שנת שש מאות, דאי לאו הכי למאי קרי ליה שני, אם לסדר חדשים - הא אמרינן ניסן ראש השנה לחדשים, ולא מילתא היא, דאי מדקרי ליה שני שמענין דבתשרי נברא העולם - אם כן מאי פירין לקמיה בשלמא לרבי יהושע היינו דכתיב שני, אלא לרבי אליעזר מאי שני, איה מהכא יליף שני לבריאת עולם, הכי גרסינן בסדר עולם: רבי יהושע ברישא והדר רבי אליעזר, רבי יהושע אומר: אותו היום שבעה עשר באייר היה, יום שמזל כימה שוקע ביום, רבי אליעזר אומר: אותו היום שבעה עשר במרחשון היה, יום שמזל כימה עולה ביום, גלגל חמה עגול הוא, חציו למעלה מן הקרקע וחציו למטה מן הקרקע, ושנים עשר מזלות קבועין בו, וזה סדרן: טלה שור תאומים סרטן אריה בתולה מאזנים עקרב קשת גדי דלי דגים, וסימנין: טש"ת סא"ב מע"ק גד"ד, ששה מהן שוקעין למטה, וששה מהם למעלה, וכשהגלגל מגלגל - זה עולה מצד זה, והראשון שבצד האחר שוקע, וכן לעולם, ושתי שעות שוהה המזל בעלייתו, וכן שכנגדו בשיקועו, שיהו כולן משמשין בעשרים וארבע שעות של יום, ובניסן לעולם טלה מתחיל לעלות לאור הבקר מע"ק גד"ד למעלה בליילה טש"ת סא"ב למטה לאור הבקר מתחיל טלה לעלות ומאזנים לשקוע, לסוף שתי שעות טלה כולו עולה ומאזנים כולו שוקע, אחר שתי שעות מתחיל שור לעלות ועקרב לשקוע וכן כולן כל חדש ניסן, באייר שור מתחיל לשמש ביום כל ימי אייר, ובשתי שעות הראשונות גומר עלייתו, שניות תאומים, שלישית סרטן, רביעית אריה, חמישית בתולה, וששית מאזנים, וכן כולן, (טט: לר' אליעזר באייר) נמצא טלה עולה בשתי שעות אחרונות בליילה, (טט: ובמשך) וכל היום הוא שוקע (טט: מתקדם אל המערב ואינו נראה כי יש אור שמש), וכימה הוא זנב טלה, והמבול ביום ירד (טט: כשלא רואים את טלה וכימה), ודרך נקב שתי כוכבים שנטלו מכימה, שהוא מזל שיש בו כוכבים הרבה, ומניין שהמבול התחיל לירד ביום - שנאמר **(זי,ז) בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ** והוא מקטני אמנה היה, ולא נכנס לתיבה עד שירדו מים ודחקוהו ליכנס, שנאמר **(זי,ז) מִפְּנֵי מַי הַמַּבּוּל**

אבל פירש **[ישועה בישראל הלכות קידוש החודש פרק יז]** ... ואחר העיון עמדתי תהלה לאל על האמת דרש"י דייק לשון הגמרא דקאמר לר' יהושע יום שמזל כימה שוקע (טט: נמצא מתחת לאופק בליילה) והקב"ה שינה עליהן מעשה בראשית והעלה כימה ביום. ר"ל שהשינוי היה שבימי המבול סבבו המזלות אחרונות כמו שאמרנו בגמרא ד(טט: בבלי סנהדרין קח פרק) חלק **(זי,ז) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים** וגו' מלמד ששינה הקדוש ברוך הוא עליהן מעשה בראשית וזרחה החמה במערב ושקעה במזרח וכו'.

[ילקוט ביאורים, מתיבתא ר"ה ט - עוז והדר (אוצר החכמה)] מנהיגותם של כסיל וכימה. ונטל שני כוכבים מכימה כתב רבי יוסף טוב עלם הו"ד בשטמ"ק בבא מציעא קו ו"ל ומכל מקום תחילת גשמי שנה מכ"א בתשרי הוא והוא זמן ממשלתה של כימה שכימה וכסיל הם שני ממונים המנהיגים את העולם כסיל בימות החמה וכימה בימות הגשמים וכל אחד ואחד מושל ששה חדשים בשנה ומנא לן דכימה מושלת בימות הגשמים כדתניא **בְּשָׁנַת שֶׁש־מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי-נֹחַ בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי** - זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים (כאן סלוק ... אתנה) בתפקיד דבר החזור וקורה, כאן התחלפות ההנהגה בין ימות החמה וימות הגשמים בין שתי קבוצות כוכבים כסיל וכימה.
(זי,ז) בַּשְּׁבַע-עָשָׂר - מקף כרב-מצב התאריך שבו החל המבול (א) דעת ר' יהושע י"ז אייר (ב) דעת ר' אליעזר י"ז מרחשון
(זי,ז) לְחַיֵּי-נֹחַ - מקף כרב-מצב של אמונת נח. נראה שברוב הפעמים בכתוב מקדים מקף לשמו של נח. אפשר שזה מלמד על אמונתו של נח. כפ' **[רש"י בבלי ראש השנה יא,ב]** והוא מקטני אמנה היה. ומפרש כך דווקא בכתוב **בָּא נֹחַ** כאשר לפני נח אין מקף כלומר אין מצב של בורר במקום זה ונח אכן מקטני אמנה היה.

בראשית נח זכא, וינאץ פל-בשרו הרמש על-הארץ בעוף ובבהמה ובחיה ובכל-השרץ השבץ על-הארץ וכל האדם:
 פסוק **(זכא)** נראה כעין כלל ופרט וכלל ע"פ תכנו. תבנית הטעמים הבאה מלמדת להוציא מן הכלל.
וינאץ - גרשיים, כעין יצא לידון בענין אחר וע"פ תבנית הטעמים של ההמשך **כל-בשרו הרמש על-הארץ** מונח לגרמיה מונח רביע, יוצא ללמד על עצמו או על הכלל. ולפי שפירט פרטים רבים **בעוף ובבהמה ובחיה ובכל-השרץ השבץ על-הארץ וכל האדם:** אפשר שיצא ללמד על עצמו

בראשית נח זכב, כל אשר נשמת-רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו:

(כהמשך משנת התשע"ד) **נְשַׁמַּת-רוּחַ** - מקף בתפקיד רב-מצב, ע"פ **[רבינו בחינ]** הכתוב נשמת-רוח הוא תיאור של שני דברים רוחניים (א) נשמת חיים (ב) רוח חיים (א) האדם אשר בהם נשמת חיים, (ב) ושאר בעלי נפש התנועה גם כן שבהם רוח חיים לא נשמת חיים **נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים** - קדמא ואולא, כעין כלל בעלי נשמת חיים ונפש תנועה, **רבינו בחינ** ולכך אמר **אֲשֶׁר נְשַׁמַּת-רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו**, וכלל בזה כל האדם אשר בהם נשמת חיים, ושאר בעלי נפש התנועה גם כן שבהם רוח חיים לא נשמת חיים, והודיענו בזה כלל כל בעלי חיים, **מִכָּל אֲשֶׁר בְּחַרְבָּה מָתוּ** - תביר מרכא טפחא סלוק. **מִכָּל** - ניקוד חולם חסר, יש אומרים משמע שלא הכל, **מִכָּל** - תביר ממעט כי נח ומשפחתו ובעלי החיים שהתכנסו לתיבה לא מתו. המדרש אומר שנוסף עליהם לא מתו עוג שרכב על התיבה וגם זוג חיות ענקיות ששחו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' יזמעהאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.8 בראשית נח וט, (התשע"ט)

בראשית נח וט, – יא:

[ט] אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צִדִּיק תָּמִים הָיָה בְּרִרְתּוֹ אֶת-הָאֱלֹהִים הִתְחַלֵּךְ-נֹחַ:

[ו] וַיֻּלְדוּ נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנָיו אֶת-שֵׁם אֶת-חָם וְאֶת-יָפֶת:

[יא] וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס:

[מדרש תהלים (שוחר טוב; בובר) מזמור א] (בר' הלב) וַיְהִי־נֹחַ בְּרִחְמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיֻּלְדוּ נֹחַ אֶת-שֵׁם אֶת-חָם וְאֶת-יָפֶת: וכך מלמד'ר' חייא בשם ר' אחא אמר כבש הקדוש ברוך הוא מעיינו שלא יוליד, שלא יהיה לו בן של מאה שנה בדור המבול ויאבד עמהם, לפי שבית דין של מעלה אין עונשין אלא מן מאה שנה ואילך, ואילו היה בן מאה שנה, היה נאבד עמהם. אמר ר' שמעון בן יוחי עתיד הקדוש ברוך הוא לעוקרה לימות המשיח, שנאמר (ישעיהו סה, ב) כִּי הִצַּעַר בְּרַמְאָה שָׁנָה יָמוֹת וַתְּחַוֵּטָא בְּרַמְאָה שָׁנָה יָמָלְל: ואם תאמר שהיה בדור המבול פחות מן מאה שנה ואבדו, אומר אני שזהו שהיו בעון אבותיהם ונענשו (ט: אבל בני נח היו צדיקים וגם ניצלו בצדקת אביהם), שנאמר (בר' ויג) כִּי־יִשְׁחָתוּ כָּל-בְּעָרֵי אֶת-דָּרְכָן. דבר אחר למה כבש הקדוש ברוך הוא מעיינו, שלא יוליד וירבה זרעו ויאבדו עם דור המבול, והוא מתעצב עמהם, ואם תאמר שיהיו צדיקים, היה צריך לעשות תיבות הרבה, לכך כבש הקדוש ברוך הוא מעיינו עד חמש מאות שנה. ופ' [רש"י] (בר' ה, כט) כדי שלא יהא יפת הגדול שבבניו ראוי לעונשין לפני המבול דכתיב (ישעיה סה, ב) כִּי הִצַּעַר בְּרַמְאָה שָׁנָה יָמוֹת, וראוי לעונש לעתיד, וכן לפני מתן תורה:

פסוקים (י, ו)-ו(י, יא) פותחים בתבנית טעמים דומה (ו, י) וַיֻּלְדוּ נֹחַ – (סלוק) מרכא טפחא (ו, יא) וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ – (סלוק) מרכא טפחא אפשר שבתפקיד כעין מידת סמוכים, שהיא כעין פתוח מהמידות (כב) ו/או (כג) מל"ב מידות של רבי אלעזר בריה"ג מידה (כב) מדבר שחבירו מוכיח עליו, מידה (כג) מדבר שהוא מוכיח על חבירו, רמז ללמוד מענין מסוים בחצי פסוק או פסוק (א) אל פסוק (ב) ולפעמים ירמז ללמוד מ-(ב) ל-(א).

אפשר כי מ-(ו, יא) ילמד אל (י, ו) ע"פ [שוחר טוב] שכדי שבני נח לא יהיו ברי עונשין אם ישתפו ב-(ו, יא) וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לכן כבש הקדוש ברוך הוא מעיינו (של נח) שלא יוליד, שלא יהיה לו בן של מאה שנה בדור (בשנת) המבול ויאבד עמהם. אפשר כי מ-(ו, ט) ילמד אל (ו, י) ע"פ [שוחר טוב] מפני שנח היה צדיק לעומת כל הארץ לכן זכותו הגינה על בניו (לפחות על חם ואשתו) אם עברו עבירות, לעומת שאר הצעירים ממאה שנה, שנענשו בעון אבותיהם. אפשר להוסיף מהכתוב ב-(בר' נח ט כז) וַיֵּאמֶר בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יָשָׁם (בר' נח ט כז) גִּפְתֵּי אֱלֹהִים לְיָפֶת כי צדקת נח עברה לבני נח: שם ויפת. וזה עשוי להסביר את מיקום חם בין שניהם (ו, י) אֶת-שֵׁם אֶת-חָם וְאֶת-יָפֶת שהוא לא היה צדיק כאחיו וזכותם מגינה עליו.

בראשית נח וי: וַיֻּלְדוּ נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנָיו אֶת-שֵׁם אֶת-חָם וְאֶת-יָפֶת:

[תורה שלמה קמא ע"פ מדרה"ג נח] וַיֻּלְדוּ נֹחַ מֵהַ ת"ל והלא כבר נאמר (בר' הלב) וַיְהִי־נֹחַ בְּרִחְמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיֻּלְדוּ נֹחַ אֶת-שֵׁם אֶת-חָם וְאֶת-יָפֶת: אלא ללמדך שלא היו לו בנים זולתן ומשלשלתן נבנה העולם. ובהסבר כתב ע"פ פס"ז (פסיקטא זוטרתא?) כנגד שלושה בני אדם קין הבל ושת, ובכתב יד "חמאת החמדה" הוסיף שנח היה אמור להקים עוד זרע מבראשית.

וַיֻּלְדוּ נֹחַ – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, ע"פ המקורות שהביא [תורה שלמה קמא] נח יודע לבנות את העולם מבראשית כמו אדם הראשון רק מ- שְׁלֹשָׁה בָנָיו – מונח בתפקיד רבוי, אתנח בתפקיד הגבלה, סה"כ רבוי הגבלות, שרק מהם יבנה העולם שוב. אמנם לאדה"ר היו עוד בנים ובנות אבל הם כבר לא נחשבים כבוני העולם הראשונים, וכן אם נח היה מוליד עוד ילדים הם כבר לא היו נחשבים כבוני העולם מחדש.

בראשית נח וי, יא: וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס:

ע"פ [תורה שלמה קמב, קמג, קמד, קמה] המלים וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ מרבות עבירות שונות ובראשן גלוי עריות, עבודה זרה ושפיכות דמים. וכל אחד מהם באופנים רבים.

לִפְנֵי הָאֱלֹהִים – תחילה בצנעה וחשבו שאלקים לא יודע מכך כביכול הָאֱלֹהִים – אתנח בתפקיד הגבלה שאלקים לא יודע על כך, ולבסוף בגלוי ועל כך מעיד טעם לִפְנֵי – מונח בתפקיד רבוי מעבר מצנעה לגלוי.

הָאָרֶץ – טפחא בתפקיד שנוי כתוצאה מהתפקיד כעין פותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים – מונח בתפקיד רבוי, אתנח כמגביל בסה"כ רבוי הגבלות. מידת הדין גובה עדויות על המתרחש ומאריכה אף ועל כך מעיד הכתוב הָאֱלֹהִים – גי' הוי"ה אדנו"ת רחמים בדין, עד אשר וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ – מרכא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, ועוד הָאָרֶץ – טפחא בתפקיד כעין פותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה חָמָס: שלא היה מקום בכל הארץ שלא היו בו עבירות בגלוי (זוהר חלק א סב).

חָמָס: – סלוק בתפקיד הגבלה של כמות העבירות הנסבלת, רוצה לומר כי על עבירה זו התמלאה הסאה ויצאה גזרת המבול לפועל.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרישי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

בראשית נח יא,כט:

וַיִּקַּח אַבְרָם וְנַחְוֹר לְהֵם נָשִׁים שֵׁם אֵשֶׁת-אַבְרָם שְׁרַי וְשֵׁם אֵשֶׁת-נַחְוֹר מְלֵכָה בַת-הָרָן אֲבִי-מְלֵכָה וְאֲבִי יִסְכָּה:
וַיִּקַּח – קדמא, קדמה פעולת הקיחה של אברהם הגדול מנחור, ולקח את שרה אשר הייתה צעירה ממלכה.

[מדרש תהלים קיח [יא] [טוב לחסות בה' מבטוח באדם]]... ותרח יפה היה רואה במזלות מזלו של הרן שהוא נשרף ומזלו של אברהם שהעולם נתמלא ממנו ואינו יודע אם מן האנשים או מן הנשים. ושרי היתה בתו של הרן שנאמר **(בר' נח יא,כט) וַיִּקַּח אַבְרָם וְנַחְוֹר לְהֵם נָשִׁים שֵׁם אֵשֶׁת-אַבְרָם שְׁרַי וְגו'** **בַת-הָרָן אֲבִי-מְלֵכָה וְאֲבִי יִסְכָּה:** ויסכה היא שרה ונתמלא כל העולם ממנה: **אַבְרָם וְנַחְוֹר לְהֵם** – דרגא תבר טפחא – כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד מפרטיה חל אותו ענין או הלכה. טפחא גם בתפקיד כפותח טפח להיות קבוצה זאת מאופיינת ע"י **נָשִׁים** – אתנח. אפשר כי זה הבסיס לנדרש כי שרה היא יסכה ושתייהן בנות הרן כי אין זה ברור מפשט הכתוב.

בראשית נח יא,לא: **וַיִּקַּח תָּרַח אֶת-אַבְרָם בְּנוֹ וְאֵת-לוֹט בֶּן-הָרָן בֶּן-בְּנֵוֹ וְאֵת שְׂרַי כְּלָתוֹ אֵשֶׁת אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאֲוֵר כְּשִׂדִים לְלֶכֶת אֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד-הָרָן וַיִּשְׁבוּ שָׁם:**

[תורה שלמה קי] בני דור הפלגה עמדו להרוג את אברם, עמד תרח ויצא משם לשם שמים ... שכרו שיצא משם, זכה והמליך הקב"ה את אברהם בנו בחייו שלשים וחמש שנה (מדרש אליהו רבה פ"ה) ועוד ארבעים שנה אחרי מותו של תרח (ילקוט שמעוני לך רמז עז) ובהמשך נאמר תרח היה רואה במזלות רואה מזלו של הרן שהוא נשרף ומזלו של הרן שהעולם מתמלא הימנו. ... ותרח אביו (של הרן) יפה ראה שהעולם מתמלא ממנו ואינו יודע אם מן האנשים או מן הנשים. שרי היתה בתו (בני בנים כבנים) שנא' **(בר' לך יא,כט) בַת-הָרָן אֲבִי מְלֵכָה וְאֲבִי יִסְכָּה: ונתמלא כל העולם ממנה:**

[תורה שלמה קיא] ולא עוד אלא שהסכימה דעתו של תרח לבחור את ארץ ישראל, ער שלא נצטוה שנא' (בר' נח יא,לא) וַיִּקַּח תָּרַח אֶת-אַבְרָם בְּנוֹ (מדרה"ג נח)

ע"פ **[תורה שלמה קיב] וַיֵּצְאוּ אִתָּם** היה צריך להאמר ויצאו אתו, כי נאמר **וַיִּקַּח תָּרַח** מהו **וַיֵּצְאוּ אִתָּם** אלא תרח ולוט יצאו עם אברהם ושרה שהם העיקר, לצאת מבין החייבים, וכיוון שראה תרח שאברהם בנו ניצל מהאור, התהדר לעשות רצון אברהם, לכן **וַיֵּצְאוּ אִתָּם ... לְלֶכֶת אֶרֶץ כְּנָעַן** שזה היה רצון אברהם ושרה. מכאן יש ללמוד כל המתעורר להזדכות מסייעין ליה **(זח"א עז,ב)**

(בר' נח יא,לא) וַיִּקַּח תָּרַח – קדמא ואולא ... **וַיֵּצְאוּ אִתָּם** – קדמא ואולא, כעין כלל מקיף וכלל פרטי, או כעין מידה ז' מ"ג מידות של ר' ישמעאל בריה"ג, כלל הצריך לפרט ומפרט הצריך לכלל, או כעין מידה י"ג מ"ב מידות של ר' אלעזר בריה"ג, (יג) מכלל שאחריו מעשה והוא פרטו של ראשון, ופרטיו אחריו,

(בר' נח יא,לא) וַיִּקַּח תָּרַח – קדמא ואולא, כעין כלל מקיף כל המתעורר להזדכות מסייעין ליה, כיצד יעשה?

וַיֵּצְאוּ אִתָּם – קדמא ואולא, כעין כלל פרטי המפרט את הכלל המקיף. כלל בדרך התשובה: ידבק בצדיקים ללמוד מהם, לשמשם, יעשה רצונם, ילך למקום שהצדיקים הולכים כי המקום מסוגל לזכות.
(בר' נח יא,לא) וַיִּקַּח תָּרַח – בעודם בארץ כשדים בה תרח היה שר בממלכה הוא היה כביכול בעל היכולת לעשות, לכן פותח ואומר שהליכתו של תרח הייתה לסייע לאברהם אבינו בנו ובעבור שרה בת בנו. כיוון שראה במזלות שהעולם מתמלא ממנו ואינו יודע אם מן האנשים או מן הנשים. ע"פ **[מדרש תהלים קיח]** העולם מתמלא מאברהם, ע"פ **[ילקוט שמעוני לך רמז עז]** העולם מתמלא מהרן, מן הנשים מלכה ויסכה בנות הרן.
וַיֵּצְאוּ אִתָּם בהגיעם לחרן מתברר כי רק אברהם ושרה רצונם **לְלֶכֶת אֶרֶץ כְּנָעַן**, מאברהם ושרה יתמלא העולם בעובדי ה', מנחור ומלכה יתמלא העולם באומות שאינן בינתיים עובדי ה'.

את-אַבְרָם בְּנוֹ - מונח רביע, לפחות ארבעה ענינים או אנשים

ובמנינם אתה מוצא רק שלושה, (א) אברם לעיל, (ב) **וְאֵת-לוֹט בֶּן-הָרָן בֶּן-בְּנֵוֹ** - מהפך פשטא זקא-קטן,

(ג) **וְאֵת שְׂרַי כְּלָתוֹ** - פשטא מונח זקא-קטן **אֵשֶׁת אַבְרָם בְּנוֹ** - טפחא מונח אתנח

(ד) יש להסביר **וַיֵּצְאוּ אִתָּם** נחור בן תרח אחי אברהם ומלכה אשת נחור אחות שרה, ואפשר שגם נחור אבי תרח, כי יש לימוד ב-**(בר' ויחי מח,טו) הַמֶּלֶכָה הַגָּדֹל אֵלֵי ... וְשֵׁם אֲבִי אַבְרָם וַיִּצְטַק** ולא תרח שחזר בתשובה ובמותו נכנס לגן-עדן והכניס עמו את נחור אביו ובהיותם באור כשדים מן הסתם לא יכלו לחזור בתשובה.

והם הגיעו לחרן **וַיָּבֹאוּ עַד-הָרָן** - מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, מוצע לומר שנוספו על משפחת תרח יוצאים אחרים אם מאמונה בדרך אברהם ואם מסיבות אחרות. **וַיִּשְׁבוּ שָׁם** – מרכא סלוק, רבוי הגבלה, רוב היוצאים הגבילו עצמם ליציאה מאור כשדים עד חרן. מיעוט המשיך עם אברם, שרה ולוט לארץ כנען.

כתובים התומכים בהצעה כי נחור אחי אברהם יצא עמם מאור כשדים והגיע לחרן. אומר אברהם לעבדו ב-**(בר' ח"ש כד,ד) כִּי אֶל-אַרְצֵי וְאֶל-מִוְלַדְתֵּי סַגְר וְלִקְחֵת אִשָּׁה לְבְנִי לַיְצָתָק:** ואין כוונתו לאור כשדים כי אם כנאמר ב-**(בר' ח"ש כד,ז) וַיִּקַּח חֵטְבָד ... וַיִּלְכֶּה אֶל-אַרְצֵם גְּבָרִים אֲלֵ-עִיר נַחְוֹר:** ועיר זאת היא כפדם ארם או זה שמה כנאמר ב-**(בר' תל' כח,ב) קוּם לך פְּדָנָה אֲרָם בֵּיתָה בְּחוּמַל (טט: בן נחור) אֲבִי אֲנֹכִי (בר' תל' כח,ז) וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל-אֲבִיו וְאֶל-אִמּוֹ וַיִּלְכֶּה פְּדָנָה אֲרָם:** ושמה גם חרן כנאמר ב-**(בר' ויצא כט,ד) וַיֵּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אֲנִי מֵאִין אַתֶּם וַיֵּאמְרוּ מִחָרָן אֲנַחְנוּ:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – תמצית ההשערות; אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסוק רעיוו לנושא/ים אחר/ים בתושבע"פ.

בראשית נח ו,יח: וַתִּקְמְתִי אֶת-בְּרִיתִי אִתְּךָ וּבְאֵת אֵל-הַתְּבָה אֲתָהּ וּבְנִיךָ וְאִשְׁתְּךָ וְנִשְׁי-בְנֵיךָ אִתְּךָ:

אֵל-הַתְּבָה אֲתָהּ – גי' 31 + 412 + 406 = 848 הפרש מ"תקעו" 576 – 848 = 272

ע"פ אוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל. ער"ב שנה (272) לפני תום האלף הששי בשנת התשכ"ח מסתים שלב ימות חבלי משיח, מתחיל שנות הגאולה. לבדוק ב-(שמות בשלח טז,ו) **לָרֶבֶב וַיִּדְעֶתְם**. ב-848 הי"א אר"ן ישראל"ל

(שמות בשלח טז,ו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָרֶבֶב וַיִּדְעֶתְם כִּי ה' הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

בראשית נח ו,יט: וּמִכָּל-הַחַי מִכָּל-בֶּשֶׂר שְׁנַיִם מִכָּל תְּבִיאָה אֶל-הַתְּבָה לְהַחֲיוֹת אִתְּךָ זָכָר וּנְקֵבָה יְהִי:

בראשית נח ו,כ: מִהַעֲוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן-הַבְּהֵמָה לְמִינֵהּ מִכָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ

שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיוֹת:

בראשית נח ז,ב: מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח-לָךְ שְׁבָעָה שְׁבָעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ

וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִוא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ:

[פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בראשית פרשת בראשית - נח ו]

(בר' נח ו,כ) **מִהַעֲוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן-הַבְּהֵמָה לְמִינֵהּ**. מלמד שאפילו העופות והבהמות אסר עליהם פריה ורביה: שלשה שימשו בתבה

וכולן לקו. חס, ועורב, וכלב. חס לקה בעורו. עורב שאין משמש כשאר העופות אלא רוקק הזרע בנקבה. כלב נקשר בשימוש עם הנקבה: ד"א (בר' נח ו,יט) **וּמִכָּל-הַחַי מִכָּל-בֶּשֶׂר שְׁנַיִם מִכָּל**. יכול אפילו טהורים יבואו שנים, ת"ל שבעה שבעה, אם כן למה נאמר

שנים מכל, זוגות מכל, שאפילו הטהורים היו זוגות שבעה שבעה שהן שבעה זוגות:

רש"י (כ) מהעוף למינהו – אותן שדבקו במיניהם ולא השחיתו דרכם, ומאליהם באו, ז וכל שהתיבה קולטתו הכניס בה:

[רבי אליהו מזרחי פר' בראשית - נח פ"ו] (בר' נח ו,כ) **מִהַעֲוֹף לְמִינֵהוּ** אותן שדבקו במיניהם ולא השחיתו. דאם לא כן **לְמִינֵהוּ** למה לי. ופירוש "ולא השחיתו" שלא נעברה בהן עבירה, כלומר שלא היו אלו מאותן שהרביעו עליהם "בהמה על חיה, וחיה על בהמה,

והכל על אדם", שבפרק חלק (סנהדרין קח) אמרו בפירוש, "שלא נעברה בהן עבירה":

ומאליהן באו וכל שהתיבה קולטתו כו'. בפרק חלק (סנהדרין קח ב). דאם לא כן מנא ידע.

[בבלי סנהדרין קח,ב] (בר' נח ז,א) **הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח-לָךְ שְׁבָעָה שְׁבָעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ**, אישות לבהמה מי אית לה? אמר רבי

שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מאותם שלא נעבדה בהם עבירה. מנא ידע? - אמר רב חסדא: שהעבירין לפני התיבה, כל שהתיבה קולטתו - בידוע שלא נעבדה בהם עבירה, וכל שאין התיבה קולטתו - בידוע שנעבדה בה עבירה. רבי אבהו אמר: מאותן הבאין

מאליהן.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **זרנא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בדר"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** – **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"פ.

אפילו טהורים יבואו שנים? ת"ל (ג,ז) שְׁבַעַה שְׁבַעַה אם כן למה נאמר (ויט) **שְׁנַיִם מִלְּךָ** זוגות מכל שאפילו הטהורים היו זוגות **(ג,ז) שְׁבַעַה שְׁבַעַה**, שהן שבעה זוגות. [פס"ז נח]

בפער"ז הקשה בשם רבינו בכור שור למה ז' זכרים הלא יספיק זכר א' לכמה נקיבות וכ"ש בעופות וי"ל שמכח זה הבין נה להקריב עולות דווקא שבאות דווקא זכרים ועי' לקמן (נח ח,כ)

(בר' נח ויט) שְׁנַיִם מִלְּךָ תִּבְיָא אֶל־הַתְּבָה – דרגא תביר מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין, כאן זוגות זכר ונקבה בבעלים חיים טהורים ובעלי חיים שאינם טהורים, חיות בהמות, עופות, וכנראה גם חסרי הגוף.

ועוד יש ללמוד מתבנית הטעמים של **(בר' נח ויט) מִלְּךָ בִּישְׁרֵי שְׁנַיִם מִלְּךָ תִּבְיָא** – גרשיים ... תביר בתפקיד כעין יצא להקל ולהחמיר. אפשר שהלהחמיר הוא שהקרבנות לה' של נח היו עולות זכרים בלבד,

ולחקל שלדורות קרבנות בני נח הם כנאמר ב-**[תוספתא מסכת שקלים (ליברמן) פ"א,ה"ז]** לוקחין מן הגוים קרבנות צבור בכסף ומקבלין מהן עולות ושלמים עופות ומנחות עצים ולבונה ומלאח דברי ר' יוסה הגלילי אמ' לו ר' עקיבא אפי' אתה יושב דורוש כל היום אין מקבלין מהן אלא עולה ושלמים בלבד אין מקבלין מהן נדבה להקדיש בודק הבית ואם הקדישו הקדישו הקדש העולה היא כליל למזבח ואין לבעלים בה שום חלק.

שלמים יש גוי **[תוספתא מסכת שקלים (ליברמן) פרק פ"ג,ה"א]** גוי שהביא שלמיו נתנן לישראל אוכלן נתנן לכהן הכהן אוכלן גר שמת וביבזו ישראל את נכסיו ואחר כך נודע שהן של הקדש מוציאין מידן.

(ג,ז) יָגַם – מונח עשוי לרמז ללמוד את תבנית הטעמים הבאה יותר מפעם אחת **מְעוֹף הַשָּׁמַיִם שְׁבַעַה שְׁבַעַה** – דרגא תביר מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין, אפשר שזה כמו הלימוד ב-**(בר' נח ויט)**, כאן זוגות זכר ונקבה בעופות טהורים ועופות שאינם טהורים, אפשר שהלימוד הנוסף בעופות הוא בקרבנות שכל העופות הטהורים לקרבן פטורים מתמות (יכולים להיות בעלי מום) ומזכרות (יכולים לבוא נקבות). **(ג,ז) הַשָּׁמַיִם שְׁבַעַה שְׁבַעַה** – תביר מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל חלק מהם לא חל ענין או הלכה מסוימת, כאן עופות לא באים לקרבן נדבת צבור. ראה **[ויקרא, דבורא דנדבה פרשה ו סוף פרק ז, כל הפרק ובפרט משנות ה – ט]**

(ג,ז) זָכַר וְנִקְבָּה – מונח מרבה אתנח מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות בעופות כגון שרק אלו שחיו עם בני מינם, לא בעלי מום, תמים (=שלמים, שאינם חסרי איבר) שבמצוות הבתורה לישראל מותר להביא עוף בעל מום אבל לא חסר איבר.

[בבלי קידושין כד, ב][בבלי זבחים קטז,א] ותנא תונא: **תמות** וזכרות בבהמה, ואין תמות וזכרות בעופות; יכול יבשה גפה, נקטעה רגלה, נחטטה עינה? ת"ל: מן העוף – ולא כל העוף.

תמות [רמב"ם איסורי מזבח פ"ג, ה"א] אין המומין פוסלין בעוף וכן אחד הזכר ואחד הנקבה בעוף שלא נאמר תמים זכר אלא בבהמה בלבד, בד"א במומין קטנים אבל עוף שיבש גפו או נסמית עינו או נקטעה רגלו אסור לגבי המזבח שאין מקריבין חסר כלל, וכן אם נולד בו אחת מן הטריפות שאוסרין אותה באכילה הרי זה נפסל לקרבן.

[תורה תמימה] (בר' נח ז,ז) לַחַיִּוֹת זָרַע - למעוטי זקן וסריס^{ים} [ע"ז ו' א']:

[תורה תמימה הערה ב] שאין יולדין. ואף על פי דבסוף פרשה הקודמת כבר ממעטינן מלשון להחיות אתך שלא יביא טריפה, וקיימא לן דטריפה אינה יולדת, וא"כ אנו יודעין שלא יביא זו שאינה יולדת, ולמה לי עוד המעוט **(ג,ז) לַחַיִּוֹת זָרַע**, אך י"ל דאי מאתך הוה אמיא דמעוט טריפה אינו משום דאינה יולדת אלא משום דאינה חיה י"ב חודש [שיעור זמן המבול] ואפשר שתמות בתבה, והלשון אתך משמע שתהי' אתו בצות' חדא והיינו זה שחי ומתקיים, אבל זקן וסריס כיון שחיים הם יקח אתו ואף על פי שאין יולדים, קמ"ל

(ג,ז) לַחַיִּוֹת זָרַע, ומכיון דאינם בכלל לחיות זרע הרי הם כטריפה ולא יקח אותם. וע"ע בתוס' בסוגיא: וב-**[בראשית רבה (וילנא) נח פר' לבח, (בר' נח ז,ז)]** ... אמר רבי אלעזר בשם רבי אסי לחבריה, פרט למורטיא ולקטעיא שהן פסולין לקרבנות בני נח, והבאים זכר ונקבה, א"ר אסי פרט לסרוחין ולמחוסרי איברים שפסולים לקרבן בני נח,

נח נצטוה לקחת בעלי חיים טהורים למטרת קרבנות ולמטרת פריה ורבייה בלבד. ולקחת בעלי חיים לא טהורים לפריה ורבייה בלבד. תבנית הטעמים **(ג,ז) לַחַיִּוֹת זָרַע** – מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, היינו שבעלי החיים שבאו אל התיבה יפרו וירבו מאד מיד אחרי המבול. הקב"ה הוליד את בעלי החיים האלו ובנוסף הקב"ה צוה לנח לקחת רק בעלי חיים שיתקיימו מעבר לשנת המבול, שיחיו בריאים ושלמים בגופם בודאות אחר המבול, שכן יהיו צאצאיהם, ורק למטרה זאת ולא לחברה לנח.

(רבי"א (מבעלי התוספות)) (ג,ז) מְעוֹף הַשָּׁמַיִם שְׁבַעַה שְׁבַעַה זָכַר וְנִקְבָּה וגו'. אמר הר"ר אליקים כל כך לא כתוב בעוף לשון אישות כדכתיב גבי בהמה דכתי' **(ג,ז) מִלְּךָ הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּשְׁחָלֶקְךָ שְׁבַעַה שְׁבַעַה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ**. לפי שולד הבהמה נולד חי ושלם באבריו כילד אשה מה שאין כן בעוף שאין בביצה שנולדה חיות:

אלא העופות דוגרים על הביצים **(ג,ז) לַחַיִּוֹת זָרַע** על-פני כַּל-הָאָרֶץ: להשלמת התפתחות הגוזלים או האפרוחים בתוך הביצים. כדי שזו יקרה המקום צריך להיות מתאים לעופות לחיות בו. בענין מקום ראוי לחיות מצאנו מדרש ב-**[בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת מקץ פרשה צא]** והרעב היה על הארץ היה לכתוב, למה נכתב **(בר' מקץ מא,ו)** וְהָרַעַב הָיָה עַל כָּל-פְּנֵי הָאָרֶץ, אלא אמר ר' שמואל בר נחמני לא התחיל הרעב תחילה אלא בעשירים, בזמן שאדם עשיר יש לו פנים שמחים לראות את חבריו, היינו עשירות באה במקום ראוי לחיות וכך גם מקום לעופות לחיות.

(ג,ז) לַחַיִּוֹת זָרַע על-פני כַּל-הָאָרֶץ – מקף מרכא מקף סלוק.

(ג,ז) על-פני כַּל-הָאָרֶץ – התוכן הזה כתוב בתנ"ך אחד עשר פעם. חלקם לטובה חלקם למוטב. כאן על-פני – מקף כבורר את הטוב **(ג,ז) לַחַיִּוֹת זָרַע** העופות לאחר המבול ב- **כַּל-הָאָרֶץ** – מקף כבורר בין מקום המתאים לחיות בו ובין מקום שלא מתאים לחיות בו. הימצאות עופות במקום מסוים הוא עדות למקום שאפשר גם לאדם לחיות בו. לפיכך יתפרש **(ג,ז) לַחַיִּוֹת זָרַע** – מרכא טפחא בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב מפשט הכתוב בעופות אל האדם ובעלי חיים אחרים.

(ג,ז) על-פני כַּל-הָאָרֶץ – מרכא מרבה סלוק מגביל, בסה"כ כעין רבוי הגבלות, ירמז ללמוד מהעופות היכן מתאים לאדם לחיות.

ב"ה טוב טעם ודעת ולדני (טורד"ל) כי במצוותך אמנתי - תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א - התשפ"א; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; **מונח** - רבו; **מהפך פשטא** - מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבו**; **דוגא** - מצרף; **תבר** - מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחה - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דוגא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** - סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, 1; **זקא-קטן** - 2; **זקא-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק - היקף; השלישיה: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שחכה; **פזר** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.11 בראשית נח וט (התשפ"ב)

בראשית נח ז,ו: וַיִּבֶן נֹחַ בְּנֵי וְאִשְׁתּוֹ וַנְּשֵׁי-בָנָיו אִתּוֹ אֶל-הַתְּהֵבָה מִפְּנֵי מַי הַמַּבּוּל:
בראשית נח ז,ז: וַיִּבֶן נֹחַ בְּנֵי וְאִשְׁתּוֹ וַנְּשֵׁי-בָנָיו אִתּוֹ אֶל-הַתְּהֵבָה מִפְּנֵי מַי הַמַּבּוּל:

[סדר עולם רבה (ליינר) פרק א]

מאדם עד המבול אלף ותרגומו שנים, וזה פרטן, אדם ק"ל, שת ק"ה, אנוש צ', קינן ע', מהללאל ס"ה, ירד קס"ב, חנוך ס"ה, מתושלח קפ"ז, למך קפ"ב ונח בן שש מאות שנה וגו' (בראשית ז 1). חנוך קבר את אדם, וחיה אחריו נ"ז שנה, מתושלח מיצה ימיו עד המבול, מן המבול עד הפלגה ש"מ שנה, נמצא נח חיה אחר הפלגה עשר שנים אבינו אברהם היה בפלגה בן מ"ח שנה, (ז,ו) **וַיִּבֶן** - זקא-גדול בתפקיד שלוש, אפשר שמרמז על העברת המסורת על הבריאה ועד נח בין שלושה אנשים: אדם, חנוך, מתושלח. (ז,ז) **וַיִּבֶן** הוא המקבל והמעביר לשם בן נח ולאברהם.

[רד"ק] (ז,ו) וַיִּבֶן נֹחַ אֶת-הַתְּהֵבָה - וי"ו **(ז,ו) וַיִּבֶן נֹחַ אֶת-הַתְּהֵבָה** במקום (מלת) כאשר ... **(ז,ו) וַיִּבֶן נֹחַ אֶת-הַתְּהֵבָה** מבול מים, **וַיִּבֶן נֹחַ אֶת-הַתְּהֵבָה** שזכר עומד במקום שנים. אפשר שלכאילו נאמר והמבול היה מבול מים רומז טעם מלת **וַיִּבֶן** זקא-קטן בתפקיד המספר שניים, פעמיים מלת מבול.

וילקוט שמעוני תורה פרשת נח רמז נו] (ז,ו) וַיִּבֶן בְּנֵי-שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיִּבֶן נֹחַ אֶת-הַתְּהֵבָה מִפְּנֵי מַי הַמַּבּוּל: רבי יהודה ורבי נחמיה רבי יהודה אומר שנת המבול אינה עולה מן המנין א"ל רבי נחמיה אף על פי שאינה עולה מן המנין עולה היא בתקופות וחשבונות, (המקור ב-**ב"ר נח לב**)

[פירוש הסולם לזוהר - בראשית פרשת נח מאמר ארימת ידאי בצלותין אות קלב]

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב, **(ז,ו) וַיִּבֶן בְּנֵי-שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה** וגו', ושואל, למה בא הכתוב למנות חשבון הזה, של שני נח. ומשיב, אלא אלו לא היה נח בן שש מאות שנה. לא היה נכנס להתיבה, ולא היה מתחבר עמה. כיון שנשלם בשש מאות שנה אז נתחבר עמה. פירוש. כי אמר לעיל דף ב' אות ו' שהתבה היא כנגד הנוקבא של מעלה, ונח כנגד יסוד של מעלה. ויסוד הוא ספירה הששית של ז"א. ולפיכך, כל עוד שלא נשלמו לו שש מאות שנה, לא היה עוד ראוי להיות מרכבה לספירה הששית. ומה שחושב מאות, הוא לרמז על המוחין שלו שהיו מבינה שה"ס (שהוא סוד) מאות.

[פירוש הסולם לזוהר - בראשית פרשת נח מאמר ארימת ידאי בצלותין אות קלג]

ועל דא מן יומא וכו': וע"כ מיום שנשלמו עונותיהם של בני העולם, דהיינו שנעשו ראויים לקבל עונשם, המתין עוד להם הקדוש ברוך הוא, עד שנשלם נח בשש מאות שנה, ונשלם מדרגתו כראוי, והיה צדיק שלם ואז נכנס לתיבה והכל כעין של מעלה. כלומר, הכל נעשה, באופן שיהיה עליו השראה מיסוד ומלכות של מעלה. וז"ש, **(ז,ו) וַיִּבֶן בְּנֵי-שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה**, כמו שאמרנו, ומשום זה לא נאמר כבן שש מאות שנה. כי שש מאות שנה הוא בדיוק, כדי להשלים ספירת היסוד, כנ"ל.

(בר' ו,ג) וַיִּאמֶר ה' לֹא-יִלְדוּ רֵיחֵי בָּאָדָם לְעֵלְמָּה בְּשָׂגָם הוּא בָּשָׂר וְהָיוּ יָמֵי מַאֲהָ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה:

[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (בר' ג,ג) בְּשָׂגָם הוּא בָּשָׂר ד"א לולא שזכר הקדוש ברוך הוא זכותו של משה רבינו שעתיד ליתן תורה לישראל, שחשבנו כמנין **(בר' ג,ג) בְּשָׂגָם** (גי' מש"ה), אפילו נח לא נמלט: **(בר' ג,ג) וְהָיוּ יָמֵי מַאֲהָ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה**: מלמד שבשעה שנדבר הקדוש ברוך הוא עם נח היה נח בן ארבע מאות ושמונים שנה, ונתן להם ארכה לשוב מאה ועשרים שנה, **(ז,ו) וַיִּבֶן בְּנֵי-שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיִּבֶן נֹחַ אֶת-הַתְּהֵבָה מִפְּנֵי מַי הַמַּבּוּל**, כדי שימות מתושלח זקנו קודם המבול, דכתיב **(בר' ה,כו) וַיְחִי מִתּוֹשֵׁלַח אֶחָרִי הוֹלִידוּ אֶת-לִמְדָּה שְׁתַּיִם וְשִׁמּוֹנִים שָׁנָה וַיִּשְׁבַּע מֵאוֹת שָׁנָה**, טול מאה ושתיים ושמונים שנה ללמך עד שנולד נח, דכתיב **(בר' ה,כה) וַיְחִי-לִמְדָּה שְׁתַּיִם וְשִׁמּוֹנִים שָׁנָה וַיִּקְאֵל שָׁנָה וַיִּלְדֵּן בֶּן:** ושש מאות לנח עד המבול. נמצא מתושלח הצדיק מת בשנת המבול, כי למך בנו מת חמש ותשעים שנה קודם המבול, שנאמר **(בר' ה,ל) וַיְחִי-לִמְדָּה אֶחָרִי הוֹלִידוּ אֶת-יָם חֲמֵשׁ וְתֵשְׁבִים שָׁנָה וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה**, לכך משך קיצם של דור המבול ק"ך שנה ללמדך שמתתן של צדיקים מעכבת את הפורענות:

[רש"י] (בר' נח יבא) אָחִי יִפֶּת הַגְּדוֹל: איני יודע אם יפת הגדול אם שם, כשהוא אומר **(בר' נח יבא) אָחִי תוֹלְדֵת שֵׁם שֵׁם בְּרִמָּה שָׁנָה וַיִּלְדֵּן אֶת-אַרְפַּכְשָׁד וַיִּנְתֵּם אֶת-הַמַּבּוּל:** הוי אומר יפת הגדול, שהרי בן חמש מאות שנה היה נח כשהתחיל להוליד, **(ז,ו) וַיִּבֶן נֹחַ אֶת-הַתְּהֵבָה** בשנת שש מאות שנה לנח, נמצא שהגדול בבניו היה בן מאה שנה, ושם לא הגיע למאה שנה עד שנתים אחר המבול:

(ז,ז) וַיִּבֶן נֹחַ וְבָנָיו - מונח רביע בתפקיד של לפחות ארבע דברים שאליהם מתיחס טעם **וַיִּבֶן** של מלת **וַיִּבֶן** המלמד אלפניו ולאחריו בתפקידי תלשא (שיעורין חציצין מחיצין, שחכה, עקירה).

(א) ע"פ **[וילק"ש נח רמז נו]** שמקורו **[ב"ר נח ל"ב]** בלמד אלפניו (ז,ז) השנה ה-601 של נח היא שנת המבול אינה עולה למנין שנותיו של נח (כעין עקירת שעור) (ב) השנה ה-601 שנת המבול בתפקיד שיעורין עולה לחישוב תקופות וחשבונות. ע"פ **[פירוש הסולם לזוהר - נח אות קלב]** (ג) בפנימיות התורה, בתפקיד שיעורין, השלמת שנת שש מאות מאפשרת לנח חיבור לתיבה (ד) בפנימיות התורה מלת מאות מרמזת לספירת בינה (ה) בפנימיות התורה בתפקיד שיעורין, השלמת שנת שש מאות משלימה את עונותיהם של בני העולם, ונעשו ראויים לקבל עונשם. ע"פ **[לקח טוב]** (ו) תחילת דבור ה' לנח 120 שנה לפני סוף שנת 600 לנח כדי שיגיע משה לעולם, ועכוב המבול למות הצדיקים ואחרון שבהם מתושלח, וע"פ **[באר מים חיים (ז,ז)]** התראת המבול 120 שנה ללא גשם ושבעה ימים עם גשם ברחמים. ע"פ **[רש"י]** (ז) לחישוב גיל שם בן נח כשהתחיל להוליד.

[רד"ק] (בר' נח יבא) בְּרִאשׁוֹן בְּאֶתֶר לְחַדְשׁ - והנה נכנסה שנה **אַחַת וְשֵׁשׁ-מֵאוֹת** לנח כיון שנכנס תשרי שהוא ראשון, כי שנת שש מאות שלמה לו בשלשים באלול ובאחד בתשרי נכנס בשנה **אַחַת וְשֵׁשׁ-מֵאוֹת**, ובשבעה עשר יום לחדש השני שלמה לו שנה שהיה בתבה. ואף על פי שחברו פני האדמה היתה טיט עדיין, כי הפנים חרבו ותחתיהם טיט ואינה ראויה ללכת עליה לפיכך לא צוהו האל לצאת כי ידע שהאל יצוהו לצאת כמו שצוהו לכנס:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול; 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/ים אחר/ים בתושב"ע"פ.

[דבר מלכות התשפ"א, ע' נה, רשימות חוברת סד האדמ"ר מ"ש] [רש"י] (בר' נח ה,יד) ... שמשפט דור המבול שנה תמימה היה (ראה משנה עדיות ב,?). אמרו רז"ל שבריה שאין בה עצם אינה חיה ששה חדשים ואינה מתקיימת י"ב חדש [חולין נח,א]; ירושלמי שבת פ"א,ג] וקשה, איך התקיימו בריות אלו בתבה. ויש לומר, דהנה דבר זה תלוי בסיבוב המזלות ובקדוש החדשים, שהיה אם נתעברה השנה, מתקיימת בריות כזו י"ג חדשים, גם חדש העבור [פמ"ג י"ד סקכ"ד]. ומכיון שבשנת המבול לא שמשו המזלות, ושנה זו לא נכנסה למספר שני עולם לגבי דברים – לא נחשבה לשנה גם לענין זה (טט: של בריות ללא עצם) פ"ר ד"ק ב-(בר' נח ה,ג) מקשה על הבנת הכתוב ב-(בר' נח ז,ז) וְנִסְחָה פְּרִי־אֲשֶׁר מֵאֲדָמָה שָׁנָה. כי שם ע"פ [בר' נח ה,ג] שנת המבול לא נחשבת כחיי נח ולא למספר שני עולם אבל נחשבת לקביעת תקופות וחשבונות. ושם היה משמע ששלמה שנת 600 לנח כאשר התחיל המבול. ושנת המבול לא נחשבת לחייו, לכן כאן מתחיל בשנת 601 לחייו נח.

(המשך [ילק"ש נח רמז נו]) (ז,ז) וְנִבְאָ נֹחַ וְכַנְנִי וְאֶשְׁתּוֹ וְנִשְׂי בְּנֵי אֶתוֹ אֶל-הַתְּבֵה מִפְּנֵי מִי הַמַּבּוּל: אמר ר' יוחנן נח מחוסר אמנה היה אילולי שהגיעו מים עד קרסוליו לא היה נכנס בתיבה (המקור ב-'בר' לב). ב-[תו"ש ל] הביא כי [חזקוני] דורש שנה נכנס לתיבה מפני מי המבול ולא מפני הצווי. לעומתם [רד"ק] ומדרש [אלפא ביתא דב"ס אות פ] מלמדים כי נח נכנס לתיבה שבעה ימים קודם למבול כי היה צדיק תמים ועשה ככל שצוהו ה'. טעם תלשא ב-(ז,ז) וְנִבְאָ נֹחַ וְכַנְנִי המלמד לְאַחֲרֵינוּ בתפקיד תלשא – שיעוריו, כאן גובה המים עד קרסוליו נח, שהכריחוהו להכנס לתיבה. או נכנס לתיבה שבעה ימים קודם למבול כי היה צדיק תמים ועשה ככל שצוהו ה'.

[תו"ש לא] וכן עשו נח ובניו והבהמה והחיה והעוף לא נזקקו לפריה ורבייה כשנכנסו לתבה שכן צוה להם הקב"ה כשנכנסו לתבה מנין (ז,ז) וְנִבְאָ נֹחַ וְכַנְנִי וגו' הזכרים לעצמן וְאֶשְׁתּוֹ וְנִשְׂי בְּנֵי אֶתוֹ הנקבות לעצמן כך כל הימים שהיה נח בתבה היו נח ובניו וכל אשר אתו אסורים בתשמיש המטה אמר להם הקב"ה אפשר שאהא כועס ומחריב את העולם ואתה בונה, אלא כשיעבור המבול אתם נזקקים לפריה ורבייה (תנחומא ישן נח י"ז) (ז,ז) וְאֶשְׁתּוֹ וְנִשְׂי בְּנֵי – מקף כבורר בין נשי בני נח, כי חם חיפה בתיבה על קלקול אשת חם לפני המבול (ז,ז) וְאֶשְׁתּוֹ וְנִשְׂי בְּנֵי אֶתוֹ – דרגא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין כאן איסור אישות.

בראשית נח ז,ז: וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וַיְמִי הַמַּבּוּל הָיוּ עַל-הָאָרֶץ:

[באר מים חיים] (ז,ז) ... ואכן נודע אומרים [סנהדרין קח,ב] בפסוק (ז,ז) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים מה טיבן של ז' הימים וכו' עד דבר אחר שקבע להם הקדוש ברוך הוא זמן גדול ואחר כך זמן קטן, ופירש רש"י בתחילה אמר להם (ז,ז) וַיְהִי וַיְמִי מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה: כשעבר זמן זה ולא שבו לטובה חזר וקבע להם זמן קטן (ז,ז) לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וגו'. ומבואר ב-[אבות דר' נתן פ"ב,א] שקביעת זמן קטן זה הוא שמה יעשו תשובה בזמן הזה, ולכאורה כמו זר יחשב שאחר ק"כ שנה שלא רצו לעשות תשובה יעשו תשובה בשבעה ימים וכי מה מעליותן של אלו שבעת ימים יותר מק"כ שנים הקודמים. ולכן נראה שאלו ב' המאמרים אחד, שזה שהורידן ברחמים היה בשבעה ימים האלו וירד הגשם בכל שבעת הימים להתרות בהם ואם יחזרו יהיו גשמי ברכה וכאשר אמר הקדוש ברוך הוא למשה (מכילתא מובא בילקוט רמז רפ"ה וברש"י בחומש בפסוק לך רד ועלית וגו') העד בהם שנית שמזרזין את האדם קודם מעשה וחוזרין ומזרזין אותו בשעת מעשה, גם כאן הנה בשעת מעשה הוריד מים על הארץ להתרות בהם וזה התראה גדול הוא להם שראוין הפורעניות בעיניהם מה שאין כן בק"כ שנה הקודמין שלא ראו דבר, וקרוב יותר ששל יד זה יחזרו בהם, ואם לא יחזרו יפתח ארובות שמים. ואלו שבעה ימים היו קודם להמ' יום ועל כן אמר (ז,ז) כִּי לַיָּמִים עוֹד שְׁבַע־אֶנְכִי עַל-הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וּמֵחֵיתִי לַיְלָה וּמֵחֵיתִי הַיּוֹמָה אֶשְׂרַע עֲשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה: כלומר אחר השבעה יהיה מטר כזה אשר ימחה בו כל היקום ואך בתוך השבעה ירד סתם מים על הארץ ואם ישוּבו יהיו גשמי ברכה ולזה אמר הכתוב והמבול היה מים על הארץ. כלומר אז המבול היה עדיין מים בעלמא שיוכלו להיות עוד גשמי ברכה, והכתוב בא בזה לתמוה ולהפליא על אנשי הדור הרע הזה שהגם שראו בעיניהם כבר מי המבול והרי שור שחוט לפניך ובידם לחזור עוד ולהפכם לגשמי ברכה ולא רצו.

(ז,ז) וַיְהִי – טפחא בתפקיד שנוי גשם התראה היורד ברחמים ואם לא ישוּבו בתשובה ישתנה למבול משחית (ז,ז) לְשִׁבְעַת הַיָּמִים – מונח מרבה גשם, אתנח מגביל אבל עדיין לא גשם מהריב.

(המשך [ילק"ש נח רמז נו]) (ז,ז) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים אמר רבא אלו ימי אבלו של מתושלח הצדיק ללמדך שהספדן של צדיקים מעכב את הפורענות, (להלן הסבר למונח אתנח). ד"א (ז,ז) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים ששינה עליהן הקדוש ברוך הוא סדרי בראשית שהיתה חמה יוצאה ממערב ושוקעת במזרח, (ז,ז) וַיְהִי – טפחא בתפקיד שנוי כדרשה שב-[ילק"ש נח רמז נו] ד"א (ז,ז) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים מלמד שקבע להן זמן קטן (ז,ז) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים גשם התראה) אחר זמן גדול (ז,ז) וַיְהִי וַיְמִי מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה: (להלן הסבר למונח אתנח) ד"א (ז,ז) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים שהטעמן הקדוש ברוך הוא מעין העולם הבא לידע כמה טובה מנעו מהן: (להלן הסבר למונח אתנח) ד"א (ז,ז) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים מלמד שתלה להן הקדוש ברוך הוא שבע ימי אבלו של מתושלח הצדיק כדי שיעשו תשובה ולא עשו, ד"א (ז,ז) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים נתאבל הקדוש ברוך הוא על עולמו (קודם) עד שלא הביא המבול מה טעם (בר' ו,ו) וַיִּתְעַצֵּב אֱלֹהִים: ואין עציבה אלא אבל כד"א (שמו"ב יט,ג) נִעְצַב הַמַּלְאָךְ עַל-בְּנֵי: (ז,ז) לְשִׁבְעַת הַיָּמִים – מונח מרבה אתנח מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות כדי לעכב את תחילת המבול אולי אומות העולם יתעוררו מהשנויים בטבע וממות הצדיק מתושלח כדי שיעשו תשובה

ב"ה טוב טעם ודעת ולמדי (טור"ל) כי במצוות האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה ובעל-פה, התשפ"ג: **תמצית ההשקפה**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – מוציא מפשט; **מרכא** = מרבי; **דוגא** – מצרף; **תבר** – מחלק; **מעט**, **לא ממש**; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דוגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרשוב"פ.

1.13 בראשית נח ויט (התשפ"ד)

בראשית נח ויט: **ומכל־החי מִכָּל־בֶּשֶׂר שְׁנַיִם מִכָּל־תְּבִיא אֶל־הַתְּהֵבָה לְהַחֲיֵת אִתָּךְ זָכָר וּנְקֵבָה יְהִי:**
בראשית נח זג: **גַּם־מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם שְׁבַע־שָׁבָע זָכָר וּנְקֵבָה לְחַיֵּית זָרַע־עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ:**

ע"פ [בראשית רבתי פרשת בראשית עמוד 30]

הסבר הילכתא: (ויט) **ומכל־החי** – מקף תלשא, מקף כבורר לקרבן בעל חי תם ולא תלוש איבר ולומד זאת מלא תביא תלוש אבר לתבה, מזה לימוד לאיסור קרבן של מחוסר האיבר שאסור לקרבן לישראל.
 התוס' לומד מהעוף מחוסר האיבר שאסור לקרבן לישראל (אף שאין בו דרישה לתמות וזכרות) ואם זה גם נאמר מסיני אז אסור גם לבני נח לקרבן לה'.

הסבר אגדתי (ע"פ [שפתי כהן] **בר' נח זט**) תלשא בתפקיד מחיצה כנלמד) מאותם שהם חיים שלא נזדווגו לשאינם מינם זה נקרא חי הסבר אגדתי (ויט) **ומכל־החי** – מקף, ענין בעל מצבים אחדים, כאן בריות בעלי סוגי חיות שונים.

ומכל־החי – תלשא, במשמע תלוש, היינו בריות בעלות חיות התלושות מבשר, אילו שדים, כנראה הם המזיקין, שנבראו בין השמשות של ערב שבת ואין להם בשר (מסכת אבות), ועוד בריות הם עוג שהוא בן אחיה בן המלאך שמחזאי, וסיוחן אחיו או בן דוד של עוג (שואת חם הייתה מעוברת עמו) ושניהם בעלי חיות מיוחדת.

[תורה שלמה כ] (ג,ג) **גַּם־מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם שְׁבַע־שָׁבָע כֵּן בַּפֶּסֶס־כָּאן, וְעַיִן לְעִיל פֶּסֶס־כָּאן מֵאִמְרֵי רַי (על פסוק **בר' נח ויט**) וּמִכָּל־הַחַיִּי**

מִכָּל־בֶּשֶׂר שְׁנַיִם מִכָּל־תְּבִיא אֶל־הַתְּהֵבָה לְהַחֲיֵת אִתָּךְ זָכָר וּנְקֵבָה יְהִי: [תו"ש רה] [**ב"ר לא**] א"ר הושעיא אפילו רוחות נכנסים עם נח אל התיבה, שנאמר (**בר' נח ויט**) **ומכל־החי** מאותן שנבראו להם נפשות ולא נברא להם גופין

(ויט) **ומכל־החי** – מקף כבורר בין טהורים ובין שלא טהורים, מקף כבורר בין בעלי גוף ובין נפשות ללא גופין, וטעם מקף במלים **מכל־בשר** מלמד על ענין בעל מצבים אחדים, כאן בשר שנברא בבריאת העולם, בשר המלאכים שנפלו מהשמים ולבשו גוש עפר.

וטעם גרשיים במלים **מכל־בשר** מלמד (א) שאף שהמזיקין מהלכין בין בני אדם (שהם בעלי בשר) אבל הם מגורשים מבני אדם שלא רוצים בנוכחותם, היינו שאין מהלכין עם בני אדם. (ב) רמז לנפילים בני מלאכים שגורשו (נפלו מהשמים) ונהיו לבשר.

בראשית נח ו, כא: **וַאֲתָנָה קַח־לָךְ מִכָּל־מֵאֲכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְאַסְפֹּת אֹלֶיךָ וְהָיָה לָךְ וְלָהֶם לְאֻכְלָהּ:**
יפה תואר בראשית (פרשת נח) פרשה לא סימן יד]

יד (יט) רוב מכניסו דבילה. שעל ידי שהוא מזון לאדם יזונו גם כן רוב הבעלי חיים, שאי אפשר שיניח מזון לכל מין ומין מהמזון הרגיל בו, כי מאין ידענו. דבשלמא להכיר במיני הבעלי חיים להכניסם לתיבה לא קשיא, שמאליהן באו כדלקמן בפל"ב [יג], אבל להכיר במזונם איך אפשר, אלא לקצת הבעלי חיים הרגילים בין האנשים כסוסים וחמורים ודומיהם שמזונותיהם ידועים לאנשים. ורבי אבא פליג ואמר הכניס עמו זמורות לפילים כו', כלומר שהכניס מזון מיוחד לכל מין, ואפילו לפילים וצבאים ונעמיות דלא שכיחי בישוב, ואין מזונם מהמין הנשאר, הכניס לכל אחד הצריך לו, והיינו דכתיב **מכל־מאכל אשר יאכל**. וסבירא ליה שעל פי הדיבור ידע נח במזונות של כל אחד ואחד.

(בר' נח ו, כא) **וַאֲתָנָה קַח־לָךְ** – מקף כבורר בין הכנסת מאכל אחיד ובין הכנסת מאכלים לכל בעל חי לפי מה שרגיל בו, מזון מיוחד לכל מין על פי הדיבור מה'.

(בר' נח ו, כא) **וַאֲתָנָה קַח־לָךְ** – מונח רביע בתפקיד לפחות ארבעה למודים כאן מיני מאכלים ומטרות לקחת המאכלים.

(למוד א) רוב המזון שנח הכניס היה דבילה (תאנים דחוסות) שהוא מזון לאדם יזונו גם כן רוב הבעלי חיים

(למוד ב) לקצת הבעלי חיים הרגילים בין האנשים כסוסים וחמורים ודומיהם שמזונותיהם ידועים לאנשים

(למוד ג) ורבי אבא פליג ואמר הכניס עמו זמורות לפילים כו', כלומר שהכניס מזון מיוחד לכל מין, על פי הדיבור מה'.

מההמשך (למוד ד) ור' לוי אמר לאו למזון כל המינים, שאי אפשר לכיין אלא להחיות זרע זמורות לנטיעות

מההמשך (למוד ה) **וְאַסְפֹּת אֹלֶיךָ וְהָיָה לָךְ וְלָהֶם** אסיפת דבילה למאכל בתיבה לאדם ולבעלי החיים שמסתפקים בה שלא כטבעם, מאכלים לפי טבע בעלי החיים, לזריעה לאכילה בעתיד אחרי המבול.

ור' לוי אמר דהאי (בר' נח ו, כא) **מכל־מאכל אשר יאכל** לאו למזון כל המינים, שאי אפשר לכיין אלא להחיות זרע זמורות לנטיעות וכו', אבל למזונות לא הכניס אלא לידועים לו, ולשאר דבילה כדברי נחמיה. וקאמר דעל דעתיה דר' אבא פירוש (בר' נח ו, כא) **וְהָיָה לָךְ וְלָהֶם** שיכניס מאכל שיהיה בו מין מיוחד לאדם ומין מיוחד להם, וקאמר דבר כלישנא דקרא דקרי לכולהו בשם **מאכל**, וכתב (בר' נח ו, כא) **וְהָיָה** בלשון יחיד שכולו נכלל בשם דבר אחר דהיינו מזון. ועל דעתיה דר' לוי פירוש (בר' נח ו, כא) **וְהָיָה לָךְ וְלָהֶם** שהוא עיקר

והם טפילה שרוב מכניסו דבילה שהוא מאכל אדם, וא"כ עושה עיקר בכניסתו מה מיוחד לאדם. אבל קשה א"כ למה ליה לר' אבא למימר בתחלה הכניס עמו דבילה, דלדידיה ד- (בר' נח ו, כא) **מכל־מאכל** כל מין מיוחד למינו מה צ"ל דבילה. ושמא דהתם מילתא

אחריתי דייק, דמאי מאכל אשר יאכל, פשיטא שהמאכל יאכל, ולהכי קאמר דאתא למימר דבילה דהיינו פירות קיץ כגורגורות וצמוקים שהן מאכל נאכל בשעתו כשהם טובים. ועוד נאכלים אחר כך כשהם יבשים, ומשום דר' אבא דייק מקרא דאיכא דבילה, דהקדים דבריו לדר' נחמיה דאמר רוב מכניסו דבילה, אף על גב דר' אבא בדבריו הראשונים לענין **מאכל אשר יאכל** מיירי, ור' נחמיה ור' לוי ור' אבא בדבריו האחרונים בענין כל מאכל מאי הוא מיירי. אי נמי משום דר' נחמיה דאמר רוב מכניסו דבילה, ומפרש לדידיה **מכל־מאכל** לענין זריעה מתפרש נמי שפיר **אשר יאכל** דהיינו מאכל שיאכל לעתיד כשיזרע. ואפשר דהכי גרסינן רבי לוי אמר הכניס עמו

זמורות לפילים כו', ר' אבא בר כהנא אמר הכניס עמו זמורות לנטיעה כו'. דר' אבא דאמר לעיל הכניס עמו דבילה היינו שרוב מכניסו דבילה כדר' נחמיה, ולהכי מפרש כל מאכל לצורך זריעה. ורבי ס"ל כל מאכל כפשוטו לצורך מאכל לכל מין מהבעלי חיים. וקאמר על דעתיה דרבי אבא (בר' נח ו, כא) **וְהָיָה לָךְ וְלָהֶם** דבר שהוא (בר' נח ו, כא) **לָךְ וְלָהֶם**, דהיינו דבילה שהוא מין אחד שהוא מאכל לו ולהם.

ועל דעתיה דרבי לוי שלכל אחד מין מיוחד, פירוש (בר' נח ו, כא) **לָךְ וְלָהֶם** אתה עיקר כו', שבתחלה תשתדל בכניסו מאכלך ואחר כך מאכל הבעלי חיים שאתה עיקר להם. שוב ראיתי שזו הגירסא היא הנכונה, דבהדיא אמר לקמן ב-[בראשית רבה? פל"ו ד] אמר רבי אבא בר כהנא הכניס עמו זמורות וכו'. ואפשר שגם ב"ש על דעתיה דר' אבא מוחלפת השיטה והכי גרסינן על דעתיה דרבי לוי דבר שהוא לך ולהם ועל דעתיה דר' אבא אתה עיקר כו', ופירושו כפירוש הראשון שפירשנו. ושוב ראיתי שכן הוא בפירוש רש"י הגירסא:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: אתגה, סלוק = סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

חצובות. מין עשב שיורדין ישרשי בארץ אמות הרבה ולא ינטו הנה והנה. ופירש בערוך [ערוך חצב] שהוא מלשון לחצוב להם בורות (ירמיה בג), ונקרא אדרא, ובו תיחם יהושע ארץ ישראל כדאיאתא בפ' חזקת הבתים [ב"ב נו ע"א], והוא מאכל לציב; הכניס עמו זמורות לנטיעות. נראה דכולי עלמא לא פליגי בהא, דכיון דנתקלקל כל העולם ואפילו ג' טפחים שבקרקע כדלעיל [לא, ז], ודאי שנשחתו כל הצמחים שבארץ, והוצרך לשמור מינם בתיבה. ובהא קמפלגי, דלמר (בר' נח ו,כא) מַפְלֵ-מַאֲכָל דְקָרָא דוּקָא לְצוּרָה זרעים, ולמר לְצוּרָה מַאֲכָל בְּתִיבָה נמי:

(בר' נח ו,כא) מַפְלֵ-מַאֲכָל – מקף (א) מורה שמלת "מכל" אין משמעה כל מוחלט (שזה מנוקד בחולם חסר וללא מקף) (ב) מקף כבורר בין משמע מאכל לאכילה בלבד ובין רוב המאכל לאכילה בתיבה וזמן אחריה עד שיגדלו צמחי המאכל אחר המבול ולזריעה מאכל שיאכל לעתיד כשיזרע (בר' נח ו,כא) מַפְלֵ-מַאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכֵל – פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשתי מטרות למאכל שהוכנס לתיבה, טעם פשטא מרמז ששתי המטרות הן בפשט לפי הברור במקף לעיל. (א) רוב המאכל לאכילה בתיבה וזמן אחריה עד שיגדלו צמחי המאכל אחר המבול (ב) לזריעה מאכל שיאכל לעתיד כשיזרע. טעם מלת (בר' נח ו,כא) אֲשֶׁר – מונח מרמז שבטעם זקף-קטן עשויות להיות עוד דרשות. צ"ע

גרופיות לזיתים. בפרק מרובה [בבא קמא פא ע"א] גבי עשרה תנאים התנה יהושע, פרש"י גרופיות של זיתים מלא ב' אגרופין, שהקוצץ זיתיו לשרוף מניח ב' גרופיות מלא ב' אגרופין, והן מחליפות ומוציאות בדיון. וב-ערוך [ערוך גרופית] פירש, הנטיעה כשהיא קטנה נקאת גרופית. פירוש אחר גרופית מדה היא, כגון פקק הקנים והגפנים. וה-תוספות [ד"ה חוץ] כתבו בערוך פירש מגרופים ענפים, וענפי הזית קרויים גרופיים, כמו יחור בתאנה וזמורה בגפנים שכל אחד יש לו שם לבדו. והביא הא דאמר בב"ר זמורות לנטיעות יחורים לתאנים גרופיות לזיתים, וזה לא מצאתיו בערוך. וקשיא לי לפי זה הא דלעיל בפכ"ה [ג] שהיה שאול גרופית של שקמה, דא"כ יחור מיבעי ליה. ושמא בשקמה שהוא מין התאנים המדבריים גם כן שמו המיוחד גרופית כזיתים:

אין אדם כונס דבר שאינו צריך לו. פירוש הא סייעתה למ"ד הכניס זמורות לנטיעות וכו', דלשון אסיפה (ואַסְפֵּת) משמע בכל מקום מה שצריך לו, כמו ואספת דגנך [דברים יא, יד], ויאספו את השליו [במדבר יא, לב], ואוסף שללכם [ישעיה לג, ד], וכל שכן הכא ד-ואַסְפֵּת יתירא הוא. ובשלמא למ"ד רוב מכניסו דבילה, ומכל מאכל היינו זמורות לנטיעה, היינו דנקט לשון אסיפה, שהדבילה עיקרה לצרכו, וכן הנטיעות של זריעה הם לצרכו שצריך לזרעם אחר כך וליישב העולם. אבל למ"ד דכל מאכל עיקרו זמורות לפילים כו', הרי הן לצורך הבעלי חיים שבתביבה, ולא הו"ל למנקט לשון אסיפה (ואַסְפֵּת). ומיהו מצי דחי דכיון דזמורות כולן עליו הוטלה, הו"ל אסיפתם צורך לו. והקדים המדרש והיה לך ולהם, שהוא מתוקן לשניהם יפה:

(בר' נח ו,כא) וְאִסְפֵּת אֲלֵיךְ – טפחא כשנוי ורבוי, אתנח מגביל. (בר' נח ו,כא) וְאִסְפֵּת – טפחא כשנוי ורבוי, תומך בהסבר שהמלה יתירה ומלמדת שהדבילה עיקרה לצרכו (המיידית בתיבה וגם לאלו מבעלי החיים שמספקים בדבילה בשנוי מטבעם), וכן הנטיעות של זריעה הם לצרכו שצריך לזרעם אחר כך וליישב העולם.

(בר' נח ו,כא) וְהִנֵּה לָךְ וְלְהֵם לְאֲכֹלָה – דרגא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד מהם חל אותו ענין או אותה הלכה. על דעתיה דרבי אבא (בר' נח ו,כא) וְהִנֵּה לָךְ וְלְהֵם דבר שהוא (בר' נח ו,כא) לָךְ וְלְהֵם, דהיינו דבילה שהוא מין אחד שהוא מאכל לו ולהם.

(בר' נח ו,כא) וְהִנֵּה לָךְ וְלְהֵם לְאֲכֹלָה – סלוק מגביל, על דעתיה דרבי לוי שלכל אחד מין מיוחד, פירוש (בר' נח ו,כא) לָךְ וְלְהֵם אתה עיקר כו', שבתחלה תשתדל בכינס מאכלך ואחר כך מאכל הבעלי חיים שאתה עיקר להם. שוב ראיתי שזו הגירסא היא הנכונה,

(בר' נח ו,כא) וְהִנֵּה לָךְ וְלְהֵם לְאֲכֹלָה – סלוק מגביל, מאכלים שיעזרו לכל באי התיבה לא להנות, לא להתחמם, להיות מאופקים. להלן:

[אילת השחר] (בר' נח ו,כא) מַפְלֵ-מַאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכֵל. צ"ב מה צריך להוסיף אשר יאכל, וה-[משך חכמה] מפרש דבא לאפוקי שלא יכניס איסורי הנאה כיון שמזונותם היו עליו והי' חייב לזונם, וצ"ע אם הי' אז דבר שאסור בהנאה (ועי' פנים יפות, ועי' חידושי הר"ן נ"ט ב' דלב"נ אסור להנות מע"ז, וזה דלא כהמנ"ח מצוה תכ"ח והטור"א חגיגה י"ג א):

שם. והיה לך ולהם לאכלה. מה דמוסיף לאכלה י"ל שהבטיחו שהמאכלים יהיו ראויים לאכלה משך כל זמן היותם בתיבה (ורש"י לעיל פסוק י"ח מפרש שעשה עמו ברית על זה):

והנה ב-[ברכות מ' א]) כתוב דאסור לאדם לאכול קודם שיתן מאכל לבהמתו, וא"כ למה כתוב והי' לך ואח"כ להם לאכלה, ואפי' אם נח לא התכוין לזכות בבע"ח שהיו בתיבה מ"מ הם היו תלוים בו (כמש"כ המשך חכמה) וצריך להקדימם, ואולי הקדימו אותו כיון דבזמן שאין מספיק אוכל, אז האדם קודם לבהמות (ועי' אוה"ח בפרשת חקת כ' ח', ובהגהות יד אפרים שו"ע או"ח סימן קס"ז, ובמהרי"ל ד, ועי' מד"ר ל"א י"ד שני פירושים בפסוק):

ב-[קול אליהו] מפרש שהקב"ה צוהו להכין כביצה לסעודת אדם וכן לכל הבריות שיעור בליעתן לסעודה והקב"ה ישלח ברכתו ויהי' לאכלה לשבעה (לכאורה כונתו שיקח כביצה לכל ארוחה, ולא כביצה אחת לכל השנה) דאם כפשוטו שהכין כדי שביעה ממש לשנה למה לא נזכר הנס שהחזיק מועט את המרובה שנכנסו כל האוכלים לתיבה עכ"ל, ויל"ע דבאמת גם מה שהאוכל החזיק שנה עבור כל הבע"ח זה נס:

(בר' נח ו,כא) כָּכַל – תלישא-גדולה (=תלשא), מלמדת בתפקידיה לכתוב לפני ולכתוב אחריה. אפשר שכאן בתפקיד שיעור מזון של כביצה לכל יום או לכל השנה לכל בעל חיים כפי שהביא [אילת השחר] בשם [קול אליהו] בפירוש ל-(בר' נח ו,כא)